

STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN
CENTRUM FÖR EUROPASTUDIER (CES)

EU OCH UTFORMNINGEN AV REGIONALT SJÄLVSTYRE

EU i självstyrelselagrevideringar, fallet
självstyrelselagen för Åland

Hannes Karjalainen

Kandidatuppsats:	15 hp
Program:	Europaprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Ht/2024
Handledare:	Linda Berg

Abstract

It's widely accepted that the EU has affected its regions – some argue that the EU has restricted the regions' possibilities to choose their own paths by introducing new laws and rules, while others state that informal possibilities have made it easier for regions to directly contact and affect the EU instead. Nevertheless, not many studies have focused on discussion about EU in legislative processes of regional autonomy acts. Thus, it's not clear how the EU affects argumentation in processes where formal structures of regional autonomy are formed. In this study, I focus on discussion about the EU in the two latest revisions of Åland's Autonomy Act to widen the understanding about changes in autonomy discussion after a regional autonomy becoming a part of the EU. The results of a qualitative content analysis on consultation responses show that the combination of the theories Europeanization and Multi-Level Governance can be used to explain the legislative processes of regional autonomy acts to some extent, even if they can't explain all variation among and between regional and national actors' argumentation, respectively. The regional autonomy arrangements are distinctive in relation to each other, and there's a need for further studies on the subject.

Kandidatuppsats:	15 hp
Program:	Europaprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Ht/2024
Handledare:	Linda Berg
Nyckelord:	Åland, Finland, Självstyre, Regioner, Europeisering, Flernivåstyrning, Autonomy, Regions, Europeanization, Multi-Level Governance
Antal ord:	12 909

Innehåll

Inledning.....	1
Syfte.....	2
Teori och tidigare forskning	3
Tidigare forskning	3
Relationer mellan stat och regionalt självstyre i Europa	3
EU:s påverkan på medlemsstater och självstyrda regioner.....	4
Ålands självstyre	6
Teori.....	7
Europeisering	8
Flernivåstyrning	8
Teoretiskt ramverk och förväntningar	9
Metod och material.....	11
Material.....	11
Urval av remissvar	12
Metod.....	12
Resultat.....	14
Argumentation före EU-inträdet.....	14
Regionala aktörer (1)	14
Nationella aktörer (2).....	15
Jämförelse mellan aktörsgrupperingar (A)	17
Argumentation efter EU-inträdet.....	17
Regionala aktörer (3)	18
Nationella aktörer (4).....	19
Jämförelse mellan aktörsgrupperingar (B).....	22
Analys över tid (X).....	23
Slutsatser	25
Referenser.....	27
Bilagor.....	31
Bilaga 1: Remissinstanser.....	31
Bilaga 2: Det ifyllda analyschemat	34

Tabellförteckning

Tabell 1: Analysschema	10
Tabell 2: Visualisering av resultatdelens struktur i relation till analysschemat	13
Tabell 3: Jämförelse mellan regionala och nationella aktörer, 1988 års remissvar	17
Tabell 4: Jämförelse mellan regionala och nationella aktörer, 2021 års remissvar	22
Tabell 5: Jämförelse över tid	23

Inledning

Europeiska unionens påverkan på medlemsstater är mångsidig, och den regionala nivån är inte ett undantag. Resultaten från tidigare forskning angående den europeiska integrationens påverkan på regional nivå har varit mycket varierande på grund av den stora variationen i regionala administrativa lösningar. De metoder som har använts är också baserade på olika teoretiska ansatser; antaganden, tolkningar och slutsatser påverkas av det valda perspektivet (Bourne, 2003, s. 602–603; Fleurke & Willemse, 2006, s. 85–87). Utformningen av regionala administrativa lösningar varierar mycket bland EU:s medlemsstater (Hooghe & Marks, 1996), och det här kan delvis förklaras med att EU inte alltid bestämmer nivån för implementering av EU-lag (Hunt, 2010, s. 436). Variationen i självstyrelselösningar kan handla om exempelvis självstyrets omfattning och graden av juridiskt skydd. De här två aspekterna varierar oberoende av varandra – ett omfattande självstyre kan vara svagt skyddat, som i de brittiska riksdelarnas fall (Bulmer m.fl., 2006, s. 78), eller starkt skyddat, som i Ålands fall (Suksi, 2005, s. 12). Det juridiska skyddet kan också vara formellt starkt men begränsat i praktiken. Exempelvis har de spanska regionernas självstyre har skrivits in i grundlagen, men graden av självstyre varierar kraftigt mellan regionerna (Suksi, 2005, s. 20).

Även om det finns mycket forskning om Europeiska unionens påverkan på den regionala nivån, har endast ett fåtal fallstudier genomförts (Kull & Tatar, 2015, s. 230–231). Det finns även behov för mer avgränsade bidrag till forskningen. Det har gjorts studier om EU:s påverkan på regioner, men resultaten är delvis motstridiga. Det finns studier och utredningar som säger att den regionala makten har begränsats (t.ex. Bourne, 2003; Jääskinen, 2005, s. 96; Loughlin & Antunes, 2020; Schakel, 2020; Sundberg & Sjöblom, 2021), medan vissa studier säger det motsatta (t.ex. Fleurke & Willemse, 2006, 2007; Lagana, 2021). I en jämförelse av åtta europeiska enhetsstater har maktöverföringar till regioner och från dem konstaterats vara lika stora (Antunes & Loughlin, 2020). EU:s påverkan på självstyre har också studerats i vissa utredningar (Jääskinen, 2003, s. 5) där EU:s påverkan har konstaterats vara begränsande i form av exempelvis ökad supranationell lagstiftning. Själva processerna, där regelverk för självstyrelselösningar utformas, har däremot inte studerats i någon större omfattning. Därför kvarstår vissa oklarheter angående var och hur EU syns i lagstiftningsprocesser.

Utformningen av den regionala nivån i medlemsstaterna går att koppla till olika teoretiska ansatser om europeisk integration och dess påverkan på medlemsstaterna. Teorin om europeisering handlar om de supranationella europeiska institutionernas påverkan på utformningen av politiska och administrativa system på nationell och subnationell nivå (Ladrech, 1994, s. 69). En annan teoretisk ansats är flernivåstyrning enligt vilken den regionala nivån har blivit viktigare i och med ökade möjligheter att påverka det supranationella beslutsfattandet. Regioner har även börjat använda sig av mer informella sätt att påverka exempelvis i form av egna representationskontor i Bryssel (Schakel, 2020, s. 769). Det juridiska perspektivet, som är en del av europeisering och i viss mån även flernivåstyrning, lägger vikt vid EU:s formella strukturer och den gemensamma lagstiftningen. Vikten av juridiska regelverk inklusive fördrag och lagar betonas (Fleurke & Willemse, 2006, s. 86–87) utan att notera regionernas informella möjligheter att påverka EU-politik och -lagstiftning.

Vid valet av studiefall är det motiverat att föredra en region som är självstyrd, en del av EU och där det går att identifiera en tydlig diskussion om utformningen av självstyret. Med följande

kriterier i åtanke är det åländska självstyret ett passande studiefall. Den finländska riksdagen och det åländska lagtinget måste vara enhälliga vid ändring av självstyrelselagen. Kravet på godkännande av ändringar i självstyrelselagen av både det nationella och det regionala parlamentet (FFS 1144/1991 10 Kap. 69 §) är ett särdrag som Ålands självstyrelselag har jämfört med all annan finländsk lagstiftning (Suksi, 2005, s. 12). En konsensusökande dialog är nödvändig för att få igenom ändringar i självstyrelselagen. Dessutom försvåras den informella kommunikationen mellan riket och landskapet¹ av olika ämbetspråk, svenska på Åland och finska i Finland. Bland annat de här två orsakerna förklarar varför diskussionen om självstyrets framtid är så starkt kopplad till den formella revideringsprocessen av självstyrelselagen. Den formella lagstiftningsprocessen blir således värd att studera för att analysera självstyrelsediskussionen.

Det går att förvänta att EU-medlemskapet har påverkat utformningen av och diskussionen om Ålands självstyre. Enligt den teoretiska ansatsen flernivåstyrning har landskapets möjligheter att påverka EU-lagstiftningsprocesser möjligtvis i viss mån ökat, men samtidigt har tillämpning av EU-lagstiftningen och därmed europeiseringen av självstyrelsen begränsat möjligheter till distinkta regionala lösningar. I analysen jämförs argumentationen både mellan aktörer och över tid. Relationen mellan de här två teorierna och lagstiftningsprocesser är av intresse för uppsatsen. Genom att studera lagstiftningsprocesser går det att analysera hur EU:s påverkan på självstyrelsediskussionen ser ut och ifall påverkan sker genom eller snarare bortom lagstiftningsprocesser.

Syfte

Syftet med uppsatsen är att analysera hur EU-medlemskapet syns i argumentationen kopplad till de lagstiftningsprocesser där det regionala självstyret utformas. Forskningsproblemet är kopplat till upptäckten om att det finns lite forskning om EU:s påverkan på diskussionen i lagstiftningsprocesser där självstyret formas. Den övergripande fråga som den här uppsatsen försöker besvara blir *hur självstyrelsediskussionen i samband med revideringar av självstyrelselagen har ändrats i och med EU-medlemskapet*. Som en del av frågan blir det viktigt att analysera hur hänvisningar till EU varierar mellan regionala och nationella aktörer samt ändras över tid. Frågan studeras genom fallet Åland och remissvar kopplade dels till ett kommittébetänkande från 1987 (Ålandskommittén, 1987), dels till ett utkast till en regeringsproposition från 2021 (Justitieministeriet, 2021). Den förra revideringen har genomförts innan och den senare efter det finländska EU-inträdet år 1995.

---

¹ I den här uppsatsen används ordet "landskapet" när det syftas till just den självstyrda regionen Åland, medan orden "region" och "självstyre" används när det syftas till regioner i allmänhet. På samma sätt används ordet "riket" när det syftas till den finländska staten. De här begreppen har också använts i Ålands självstyrelselag (FFS 1144/1991), och orden används även i det material som analyseras i uppsatsen.

Teori och tidigare forskning

Avsnittet för teori och tidigare forskning har disponerats enligt följande: Först presenteras vad den tidigare forskningen har att säga om relationer mellan stat och regionalt självstyre. Sedan fortskrider forskningsöversikten till Europeiska unionens påverkan på medlemsstater och deras självstyrda regioner. För det tredje läggs fokus mer specifikt på Åland och dess om inte unika så åtminstone distinkta självstyrelselösning. Efter presentation av tidigare forskning genomgås de teoretiska ansatserna europeisering och flernivåstyrning. Till sist presenteras det teoretiska ramverk som senare delar av uppsatsen baseras på. Även rimliga förväntningar gällande resultat diskuteras.

Tidigare forskning

Autonomi, eller självstyre², kan definieras som förmåga att förverkliga sina själv satta mål (Fossum m.fl., 2024, s. 13). Rezvani (2014, s. 5) använder begreppet delvis självständiga territorier (*partially independent territories*) för att beskriva regioner eller politiska enheter som har etniska och konstitutionella särdrag och som delar suveränitet med staten. Några exempel på europeiska regioner som uppfyller Rezvanis definition är de brittiska riksdelarna Nordirland, Wales och Skottland, de spanska regionerna Baskien och Katalonien samt i Norden de danska regionerna Färöarna och Grönland och den finländska ögruppen Åland (Rezvani, 2014, s. 8). Rezvanis definition av delvis självständig region beskriver en variant av självstyre, och den har använts av exempelvis Sundberg och Sjöblom (2021, s. 36) i deras studie av självstyrets kvaliteter med särskilt fokus på Åland. Det är just sådana partiellt självständiga regioner som följer Rezvanis definition som är av intresse för den här uppsatsen.

Relationer mellan stat och regionalt självstyre i Europa

Självstyre för ett visst territorium inom ett land, såsom en region, kan skapas av olika anledningar. Ackrén och Lindström (2012, s. 495) gör skillnad mellan regioner som har skapats för att tillämpa subsidiaritetsprincipen (närhetsprincipen) och regioner som är kopplade till en distinkt regional identitet. Etnisk-kulturella orsaker är en vanlig anledning till skapandet av självstyrelselösningar – identiteter som skiljer sig från majoritetsbefolkningen kan skapa spänningar speciellt i enhetsstater. Självstyrda regioner har ibland blivit självständiga stater. Exempelvis Finland blev en självstyrd del av Ryssland år 1809, och en orsak till införandet av självstyre var att lugna ner situationen i den nya, både kulturellt och administrativt annorlunda delen av ryska riket. Självstyrande institutioner skapade också en grund för självständig statsförvaltning, och landet blev till sist självständigt år 1917 (Sundberg & Sjöblom, 2021, s. 41–42). Att självstyre kan leda till självständighet kan skapa motvilja och misstänksamhet från staternas sida mot regionala självstyrelselösningar.

Det kan finnas vissa incitament från statens sida att begränsa regionalt självstyre, men så är inte alltid fallet. Ibland har regionalt självstyre kopplats till hanteringen av statens koloniala förflutna. Så har varit fallet i exempelvis Danmark där statliga ingrepp på Färöiska aktiviteter

---

² I uppsatsen görs ingen skillnad mellan begreppen autonomi, självstyre och självstyrelse, och det är begreppet självstyre som mestadels ska användas i uppsatsen. Ordet självstyrelse används endast som en del av vissa etablerade sammansatta ord (ex. självstyrelselag, självstyrelselösning).

kan upplevas som osakligt inflytande (Adler-Nissen, 2014, s. 71–73). Färöarna är ett exempel på självstyre som har etablerats för att hantera statens koloniala förflutna, och där staten därför har hög tröskel att begränsa självstyret. Förutom inhemska incitament till självstyrelselösningar, såsom hanteringen av landets koloniala förflutna, kan statliga ingrepp också begränsas av exempelvis verkställandet av internationella överenskommelser. Nya nationer och statsbildningar kan vara benägna att undvika regionala särlösningar som skulle kunna främja separatism. Ett exempel på sådan nation är Finland, som blev självständig först år 1917 (Sundberg & Sjöblom, 2021, s. 19). I Ålands fall finns det inte några koloniala skuld känslor från Finlands sida; i stället baseras självstyrelsen på den så kallade Ålandslösningen beslutad av Nationernas förbund. Den här överenskommelsen innebär vissa garantier för den åländska befolkningen gällande till exempel nationalitetsskydd och rätten att utöva näring i landskapet.

Självstyrelsen skyddas på olika sätt i olika länder. Jensen med flera (2014, s. 1238–1240) gör skillnad mellan delegering och överföring av makt, varav den förra är lättare att dra tillbaka medan den senare är mer permanent till sin natur. En stark juridisk förankring gör självstyrelsen mer robust. I enhetsstater, där regionerna ensidigt tilldelas befogenheter av centralmakten, är den delegerade makten lättare att dra tillbaka. Sådana mer ensidigt skapade självstyrelselösningar finns i exempelvis Storbritannien (Bulmer m.fl., 2006, s. 78). Den starkare skyddade formen av självstyrelse har etablerats i exempelvis Sydtyrolen (Röggla, 2019, s. 70) och på Åland (Suksi, 2005, s. 12). I både Sydtyrolens och Ålands fall är det omöjligt för statsmakten att ensidigt ändra självstyrelselagstiftningen. Kravet på enhällighet mellan staten och självstyret gör sådana regioner som Åland mycket intressanta studiefall.

Det går att konstatera att upprättandet och utformningen av självstyre är en komplicerad process som kan sättas och hållas i gång av många olika anledningar. Anledningen till självstyrelselösningar kan vara allting mellan statens rena välvilja och bindande internationella förpliktelser, och relationerna mellan staten och självstyret kan vara spända. Staten och självstyret kan ha olika målsättningar gällande självstyret, och argumentationen kan ske på olika sätt. Det finns ett stort behov av forskning där mångfalden i självstyrelselösningar tas i beaktande.

EU:s påverkan på medlemsstater och självstyrda regioner

Europeiska unionens påverkan på maktfördelningen mellan stat, regioner och kommuner är ett ämne som har studerats relativt mycket. Även om det finns forskare som hävdar att EU inte påverkar den regionala makten i någon högre utsträckning (Antunes & Loughlin, 2020), verkar det finnas mer forskning som argumenterar för att EU påverkar medlemsstaterna och den vertikala maktfördelningen. Det finns dock olika syn gällande påverkans form, grad och omfattning. Det finns röster både för (Hooghe & Marks, 2001, s. 81; Hunt, 2010; Schakel, 2020, s. 771–772) och emot (Joenniemi, 2014, s. 92; Jääskinen, 2003, s. 12; Lagana, 2021, s. 38; Suksi, 2013, s. 55–56; Sundberg & Sjöblom, 2021, s. 144)³ ökad regional makt och regionernas möjligheter att påverka EU. Samtidigt menar vissa forskare (Fossum m.fl., 2024, s. 10; Tallberg, 2012, s. 290) att EU:s påverkan är så pass stor att den sträcker sig bortom

---

³ Det måste nämnas att många av de studier som är kritiska till ökad regional makt och listas ut här har haft Åland som studiefall.

medlemsstater genom att även länder med kopplingar till EU exempelvis via EES⁴ mer eller mindre underställs EU:s omfattande regelverk. Maktfördelningen mellan regioner, nationalstater och supranationella aktörer påverkas av EU, men det är oklart hur en sådan påverkan sker.

Beskrivningar och slutsatser angående påverkans natur har varit varierande, kanske därför att studierna har använt sig av olika studieobjekt och teoretiska perspektiv (Fleurke & Willemse, 2007). I den tidigare forskningen har tre olika perspektiv till EU:s påverkan identifierats: att EU har minskat den regionala makten, att EU har ökat den regionala makten och att den regionala makten inte har påverkats av den europeiska integrationen (Bourne, 2003, s. 603). I Laganas (2021) artikel om Brexit och dess påverkan på de brittiska riksdelarna är det viktigaste påståendet att EU har skapat många möjligheter till regioner. Samtidigt har den gemensamma EU-lagstiftningen i viss mån begränsat självstyrande regioners handlingsutrymme; EU-lagen är tillämpbar i hela unionen och står över nationell lagstiftning. Harmonisering av lagstiftning mellan medlemsstaterna indikerar inte i sig ändringar i maktfördelningen mellan nationell och regional nivå. Däremot har vissa forskare konstaterat att en enhetlig tillämpning i medlemsstaterna kan orsaka reella maktförskjutningar till nationell nivå. Ibland tillåter en EU-lag endast en ansvarig myndighet i en medlemsstat, och då är det oftast den nationella myndigheten som får bära ansvaret (Sundberg & Sjöblom, 2021, s. 144).

Trots skapandet av starkare regional representation exempelvis i form av EU:s regionkommitté är regionernas formella möjligheter att påverka EU-beslutsfattandet ändå begränsade. Regionkommittén är inte en EU-institution på samma sätt som kommissionen, rådet och parlamentet (Hunt, 2010, s. 428), och det är ett stort antal lokala aktörer som är representerade i kommittén. Regionerna kan inte helt kringgå behovet av att delta i och påverka de nationella processer där självstyret utformas. Mångfalden av subnationella enheter i regionkommittén gör det svårare för självstyrda områden att påverka EU-frågor, och det finns också stora skillnader mellan självstyrelselösningar. Den regionala nivån i medlemsstaterna är allt annat än enhetlig; det enda som de regionala aktörerna har gemensamt har sagts vara att de inte är suveräna stater (Keating, 2008, s. 633). Utöver regionkommittén är det värt att märka att Lissabonfördraget som trädde i kraft år 2009 var det första fördraget där den så kallade subsidiaritetsprincipen, närhetsprincipen, presenterades, samt lokal och regional nivå nämndes. Det blir tydligt att EU är en sammanslutning av suveräna stater – det har inte varit självklart att regioner får mer inflytande och makt förbi den mycket starka nationella nivån (Hunt, 2010, s. 425–426).

EU:s påverkan på regionalt självstyre baseras ofta på regler. Ibland begränsar EU-regleringen antalet ansvariga myndigheter i ett medlemsland, och det är oftast en myndighet på just nationell nivå som blir den ansvariga myndigheten (Sundberg & Sjöblom, 2021, s. 144). EU-medlemskapets begränsande roll av regionalt självstyre blir kanske mest synlig när självstyrda regioner inom och utanför EU jämförs. Exempelvis Färöarnas och Grönlands självstyrelselösningar är mycket flexibla, och överföringen av behörigheter har begränsats mindre än i exempelvis Ålands fall (Ackrén & Lindström, 2012, s. 500 & 503). Alla skillnader förklaras kanske inte av EU-medlemskapet, men överföringar av myndighetsövning och dylika till självstyret blir säkert smidigare utan begränsande regelverk.

---

⁴ EES står för Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Inom EES gäller regler för EU:s inre marknad. EES-länderna är Norge, Island och Liechtenstein (Europaparlamentet, 2024).

Det råder inte konsensus inom forskningsfältet om Europeiska unionens påverkan på makt på den regionala nivån. Det här betonar också vikten av att genomföra fallstudier för att bidra till ökad kunskap om förhållanden i olika länder. Betoningen av EU-regleringens begränsande påverkan på regioner är dock stark (Jääskinen, 2003, s. 5, 2005, s. 96). Att det är just lagar och regler som kan anses begränsa regionalt självstyre motiverar avgränsningen i uppsatsen, det vill säga analys av revideringsprocess av en regional självstyrelselag. Perspektivet blir särskilt intressant när det tillämpas på en region där självstyret åtnjuter starkt juridiskt skydd.

Ålands självstyre

Den regionala nivån är fortfarande mycket svag i Finland; det var först vid införandet av de så kallade välfärdsområden år 2021 som en direktvald representation upprättades på regional nivå (Social- och hälsovårdsministeriet, u.å.). Åland skiljer sig drastiskt från de andra finländska regionerna genom att ha ett eget parlament med lagstiftningsbehörighet (Suksi, 2005, s. 1), och det åländska självstyret kan inte ändras utan landskapets samtycke (Suksi, 2005, s. 12).

Det som gör Åland intressant är dess olikhet och isolerade position i relation till resten av landet. Åland fungerar i stort sett som ett separat samhälle, och åländska ärenden blir knappt synliga i Finlands riksdag. Enligt Hepburn (2014, s. 472), som har studerat regionala partier på Åland och relationer mellan finländska och åländska regeringar, är det just utökningen av självstyret som föredras av åländska aktörer framför ökade möjligheter till påverkan i Helsingfors. Den svaga prioriteringen av rikspolitik från landskapets sida blir synlig i exempelvis det att landskapets svaga representation i riksdagen (1 av 200 ledamöter) inte har diskuterats i någon större omfattning – däremot har det funnits önskan från landskapets sida att få en kvoterad plats i Europaparlamentet (Ackrén & Sundberg, 2019, s. 22).

Revideringsprocesser av självstyrelselagen har studerats, och även den självstyrelsepolitiska diskussionen har tangerats. Simolin (2018) har studerat rikets och landskapets ståndpunkter i kommittérapporter kopplade till den pågående helhetsrevideringen. En av de största frågorna i självstyrelsediskussionen är hur omfattande behörigheter landskapet ska ha; landskapet vill ha mer självbestämmande, medan riket är återhållsamt vad gäller ytterligare maktöverföringar till landskapet (Simolin, 2018, s. 36–37). Det som förblir ostuderat i en studie med den här typens forskningsdesign är olika åsikter bland regionala och nationella aktörer. Kommittéerna är också i viss mån politiska organ, vilket betyder att sakkunniga och ämbetsmän, vars arbete är kopplad till frågorna, förblir orepresenterade eller åtminstone mer osynliga i kommittérapporterna.

Efter införandet av självstyre år 1920 har självstyrelselagen för Åland reviderats två gånger, år 1951 och år 1991. Båda två lagarna har utökat det åländska självstyret eller skyddet av det (Suksi, 2013, s. 53–54). Samtidigt har även självstyrets institutioner blivit starkare och redo att bära ännu mer ansvar. Sundberg och Sjöblom (Sundberg & Sjöblom, 2021, s. 43) har beskrivit det här som ett skifte från en uppifrån och ner-utformning av självstyre till en process som initieras nerifrån och upp, på samma sätt som det tidigare har hänt exempelvis med Norge i relation till Sverige och med Finland i relation till Ryssland. Landskapet torde sträva efter starkare självstyre, men det är en annan fråga om riket också vill ge det. Den här intressekonflikten kan delvis förklara långa revideringsprocesser. Det har pågått en tredje helhetsrevidering av självstyrelselagen sedan 2013, men ingen ny version av lagen har ännu trätt i kraft (Justitieministeriet, u.å.-b, u.å.-a). Revideringsprocesserna har också historiskt sett

varit långdragna – den revideringsprocess som resulterade i 1991 års självstyrelselag påbörjades redan i början av 1970-talet (Hepburn, 2014, s. 475).

Relationen mellan EU och Åland påverkas av att medlemsstaterna ofta måste tala med en röst i samband med lagstiftningsärenden. Den formella rätten att delta i utformningen av Finlands ståndpunkter spelar viss roll, men det är ändå oftast riket som har sista ordet (Jääskinen, 2005, s. 97). Har riket en stark ställning i utformningen av Finlands ståndpunkter även i frågor där landskapet har lagstiftningsbehörighet, förblir landskapets möjligheter att påverka de lagar och regelverk, som landskapet ändå ska lyda under, relativt svaga. Andra representationskanaler, såsom regionkommittén, är endast rådgivande till sin karaktär (Silverström, 2008, s. 269). Den nationella nivån är därför fortfarande viktig för regioner, inklusive Åland, trots sina begränsningar.

Möjligheter till åsiktsutbyte och diskussion mellan riket och landskapet är både formella och informella, men det är reella förutsättningar för kommunikation mellan riket och landskapet som till stora delar definierar relationen mellan parterna. Landskapet har garanterats representation i den finländska beredningen av EU-ärenden, men det kan vara svårt att dra största möjliga nytta av de här rättigheterna på grund av språkbarriärer mellan den finskspråkiga statsförvaltningen och den svenskspråkiga landskapsförvaltningen (Hepburn, 2014, s. 477; Joenniemi, 2014, s. 91–93). Praktiska svårigheter att påverka den löpande nationella beredningen och implementeringen av EU-lagstiftning kan öka lagrevideringars betydelse för landskapet vad gäller självstyrelseutvecklingen.

I relation till det som är av intresse för uppsatsen, det vill säga hur EU blir synlig i självstyrelsediskussionen, blir Åland ett intressant studiefall. Det finns även andra självstyrda regioner inom EU, men i Ålands fall är det möjligt att identifiera en tydlig självstyrelsediskussion. Diskussionen om självstyrelse mellan landskapet och riket kan antas ske i hög utsträckning just i formella lagrevideringsprocesser på grund av självstyrets starka juridiska skydd och relativt svaga informella kontakter mellan riket och landskapet. Det här antagandet baseras på att ändringar i självstyrelselagen måste accepteras av både den finländska riksdagen och det åländska lagtinget.

Teori

Tidigare forskning om europeiska självstyrda regioners utveckling kan kopplas till två teoretiska ansatser: europeisering (*Europeanization*) och flernivåstyrning (*Multi-Level Governance* eller *MLG*). Europeisering handlar om europeiska institutioners påverkan på medlemsstaternas politiska system, medan flernivåstyrning handlar om ökad spridning av makt mellan olika nivåer (supranationell, nationell, subnationell) och ökad interaktion mellan nivåerna.

Europeisering

Europeisering (*Europeanization*) är ett fenomen kopplat till europeisk integration.⁵ Begreppet europeisering kan definieras på många olika sätt. Enligt en definition av Ladrech (1994, s. 69) innebär europeisering att politik och politiska system på nationell nivå påverkas av mellan- och överstatliga organisationer och strukturer, oftast EU. Ladrechs definition är tydlig men ändå relativt öppen – den avgör inte påverkans natur, det vill säga huruvida europeisk integration i form av utvecklingen av EU leder till konvergens eller divergens i synnerhet inom medlemsstater. På grund av medlemsstaters olika politiska system går det inte heller att definiera en enda typ av EU:s påverkan på medlemsstater – det viktigaste i europeisering är att en påverkan sker (Ladrech, 1994, s. 84–85). Ladrechs definition är också användbar därför att den är relativt välanvänd i forskningen om europeisering (Bache, 2008, s. 9). I den här uppsatsen ligger fokuset på just Europeiska unionens påverkan på nationell och subnationell nivå, vilket motiverar användningen av Ladrechs definition av europeisering.

Europeisering går att koppla till den ökande gemensamma lagstiftningen. EU:s påverkan blir kanske mest kännbar i lagstiftningen, som också är ett exempel på de formella sätt som EU påverkar sina medlemsstater på. Den supranationella lagstiftningen minskar nationella och subnationella aktörers rörelseutrymme. Det här är ett exempel på den så kallade uppifrån och ner-påverkan (top-down) av europeiseringen, och har också varit den först studerade och teoretiserade aspekten av europeisering (Bache, 2008, s. 10). Det är just det mer juridiskt inriktade perspektivet som betonar Europeiska unionens formella struktur och EU-lagstiftningens avgränsande roll i relation till regionerna. Det juridiska perspektivet har fått olika namn i litteraturen, såsom juridisk-konstitutionellt perspektiv (Bourne, 2003, s. 603) eller formell ansats (Fleurke & Willemse, 2006, s. 86). Det som är gemensamt oavsett begrepp är just betoningen av formella strukturer.

Relationen mellan EU och maktens andra nivåer är inte nödvändigtvis ensidig och hierarkisk med EU som den största auktoriteten, utan EU både påverkar aktörer på nationell och subnationell nivå och påverkas av dem (Marshall, 2005).⁶ EU:s medlemsstater är centrala aktörer i unionsgemensamma lagstiftningsprocesser, och det sker därför påverkan även i riktning från medlemsstaterna mot EU (Bache, 2008, s. 10). I den här uppsatsen är formella sätt att påverka av intresse, eftersom fokuset ligger på lagstiftningsprocesser som är mycket formella till sin karaktär.

Flernivåstyrning

Flernivåstyrning (*Multi-Level Governance*) är ett koncept och sätt att beskriva den påverkan som aktörer på maktens olika nivåer har på politik inom EU (Bache & Flinders, 2004, s. 3). Den aktörscentrerade utgångspunkten innebär att flernivåstyrningen lägger fokus på regionernas faktiska möjligheter att påverka EU på både formella och informella sätt (Schakel, 2020, s. 768). Subnationell nivå är av särskilt intresse, eftersom den tidigare har så gott som

---

⁵ Europeisk integration är ett omfattande fenomen som är starkt kopplat till EU:s påverkan på utformning av regionalt självstyre. Paolo Dardanelli (2017) har definierat europeisk integration som en process som har uppstått i och med skapandet och utvecklingen av det som idag kallas Europeiska unionen. Integrationen kan påverka unionens medlemsstater även mer indirekt; ibland sker det europeisk påverkan även utanför formella maktförskjutningar (Dardanelli, 2017, s. 30).

⁶ Marshall använder i sin artikel engelskspråkiga termer downloading/uploading.

ignorerats i den teoretiska diskussionen om europeisk integration. Det har ofta tidigare varit maktfördelningen mellan supranationell och nationell nivå som har debatterats inom exempelvis neofunktionalismens och intergovernmentalismens ramar (Bache, 2008, s. 22–23), medan den subnationella nivån har mer eller mindre ignorerats.

Flernivåstyrning är en relativt ny teoretisk konstruktion. De forskare som först presenterade tanken om flernivåstyrning på 1990-talet var Liesbet Hooghe och Gary Marks, och de har studerat och teoretiserat ämnet även vid andra tillfällen (t.ex. Hooghe & Marks, 2001; Marks, 1993). Den teori som först användes för att beskriva EU:s strukturpolitik har under senare år börjat användas för att beskriva EU-beslutsfattandets dynamik i allmänhet (Bache, 2008, s. 23).

Centralt i flernivåstyrningen är att beslutsfattandet och kommunikationen gentemot EU inte är exklusivt nationella angelägenheter utan att aktörer på olika nivåer är inblandade och kommunicerar med varandra (Hooghe & Marks, 2001, s. 3–4; Piattoni, 2009, s. 165–166). Sådan här nätverksliknande kommunikation mellan maktens olika nivåer kan exempelvis ske mellan regional och supranationell nivå, förbi den nationella nivån. Det görs en skillnad mellan strukturer och aktörer – enskilda regionala aktörer kan direkt påverka den supranationella nivån oavsett formella strukturer. Sådant här hierarkisaknande nätverkande utgör den kanske största skillnaden mellan europeisering och flernivåstyrning – i stora delar av europeiseringsdiskussionen betonas formella strukturer framför informella kontakter.

Teoretiskt ramverk och förväntningar

Det teoretiska ramverket skapas med hjälp av teorierna europeisering och flernivåstyrning. Enligt europeisering går det att förvänta att EU:s påverkan på nationell och regional nivå har blivit starkare. EU har antagligen blivit en mer framträdande del av självstyrelsediskussionen efter Finlands EU-inträde år 1995, och även den juridiska argumentationen i form av hänvisningar till lagar och dylika kan ha blivit mer EU-betonad. I många fall kan det vara just de nationella aktörerna som argumenterar för enhetliga regler, eftersom EU-regelverk ofta implementeras på nationell nivå (Sundberg & Sjöblom, 2021, s. 144). Flernivåstyrning betonar vikten av enstaka aktörer som kommunicerar i nätverksliknande strukturer. Åsiktsmångfalden inom och mellan aktörsgupperingar kan därför vara överraskande stor. De två teorierna kompletterar varandra; europeisering betonar hierarki och relationer mellan maktens olika nivåer, medan flernivåstyrning betonar vikten av enstaka aktörer. Nivåer och aktörer kan finnas samtidigt. Det måste därför skapas en bild av enstaka aktörers argumentation för att sedan kunna analysera argumentationen bland och mellan regionala och nationella aktörer.

Den grundläggande tudelningen i argumentationen om utökat självstyre kan förväntas finnas mellan den motvilliga staten och det ambitiösa landskapet, som det har konstaterats i tidigare forskning (Simolin, 2018, s. 36–37). Finland är en enhetsstat som mer eller mindre har betvingats acceptera Ålands självstyre (Sundberg & Sjöblom, 2021, s. 42). EU-regler skapar en ytterligare motivering till enhetlig nationell tillämpning, vilket är ett exempel på europeisering. Landskapets målsättningar kan antas vara mer ambitiösa – självstyret har utökats i samband med varje revidering av självstyrelselagen, och landskapets roll i EU-lagstiftningsprocesser har blivit starkare (Jääskinen, 2005, s. 92 & 97). Här ingår formella möjligheter i och med ett europeiserat beslutsfattande samt informella relationer mellan aktörer enligt flernivåstyrning. Det är en annan fråga hur de åländska aktörerna motiverar en ytterligare ökning av självstyre, och hur stor roll exempelvis Ålandslösningen spelar i aktörernas argumentation jämfört med

EU-lag. Ålands internationellt skyddade självstyre kan leda till att de regionala aktörerna inte hänvisar till EU särskilt mycket jämfört med nationella aktörer, men det är också möjligt att EU har blivit synligare även i de regionala aktörernas argumentation, eftersom det är just EU:s påverkan som har blivit alltmer omfattande. Frågan kan möjligtvis besvaras efter analysen.

Med hjälp av teori och tidigare forskning går det att formulera forskningsfrågan *hur självstyrelsediskussionen i samband med revideringar av självstyrelselagen har ändrats i och med EU-medlemskapet*. Med basis på tidigare forskning och teori går det att skapa ett analyschema som gör det lättare att fånga upp det relevanta i materialet.

Tabell 1: Analyschema

Kategori	Före EU		Efter EU	
	Regionala aktörer	Nationella aktörer	Regionala aktörer	Nationella aktörer
Argumentation gällande självstyret - Dominerande argument och målsättningar inom aktörsgrupperingar				
Hänvisningar i argumentationen - Lagar (nivå?) - Överenskommelser (nivå?) - Abstrakta idéer med (svag) koppling till formella regelverk				
Variation inom grupperingar - Eniga eller oeniga? Enighetens omfattning? - Tudelat eller flerdimensionerat? - Omfattande oenighet eller ensamma vargar?				

Högst upp i analyschemat finns den tidsmässiga aspekten före respektive efter EU-inträdet. I båda diskussionerna ska både regionala och nationella aktörers synpunkter analyseras för att få en helhetsbild av självstyrelsediskussionen. I den vänstra kolumnen ingår tre olika kategorier: argumentation gällande självstyret, hänvisningar i argumentationen samt variation inom grupperingar. Kategorierna argumentation och hänvisningar baseras direkt på de observationer som gjordes i avsnittet för tidigare forskning – självstyrelselösningar är olika även i Europa, och upprättandet av dem har motiverats på olika sätt. Kategorin variation lägger fokus på aktörsgrupperingar som helhet; enligt flernivåstyrning består maktens olika nivåer av självständiga aktörer, och kategorin variation gör det möjligt att iakttä och presentera den eventuella variationen inom grupperingar.

Kategorierna regionala och nationella aktörer behöver definieras ytterligare. Regionala aktörer är starkast kopplade till landskapet medan nationella aktörer är starkast kopplade till riket. Till exempel statliga myndigheter klassificeras som nationella aktörer. Det är den organisatoriska kopplingen som avgör klassificeringen – Ålands tingsrätt klassificeras trots sin starka koppling till Åland som nationell aktör eftersom den är en del av det nationella domstolsväsendet.

Metod och material

I avsnittet för metod och material genomgås och motiveras först valet av det material som analyseras. Ytterligare diskuteras urvalet av enstaka delar av material, i det här fallet remissvar. Därefter diskuteras valet av metod, och även analysens struktur redovisas.

Material

När syftet är att analysera diskussionen om EU i lagstiftningsprocessen blir det motiverat att inkludera så många aktörers uttalanden som möjligt. Remissvar är lämpliga material därför att åsiktsmångfalden i argumentationen blir större än genom att använda betänkanden eller gemensamt skrivna rapporter som material. Remissinstanserna skriver utifrån sina egna egenintressen och synpunkter, och de skriver hur de egentligen anser att självstyret bör fungera. Bredden av olika argument och synpunkter blir därför större. Dessutom är antalet aktörer större, och det går också att analysera vilka olika sorters aktörer, även utanför den partipolitiska sfären (ex. myndigheter, sakkunniga), uttrycker och argumenterar för sina åsikter.

Remissvaren skapar en koppling mellan det formella och det informella – flera olika aktörer uttrycker sina åsikter om den föreslagna lagstiftningen som definierar självstyrets formella funktionssätt. Samtidigt är åsikterna i sig inte alltid juridiska och formella, eftersom remissinstanser skriver om hur de egentligen anser självstyret bör utformas. De formella strukturerna utgör en koppling till europeisering, medan tanken om remissinstanser som självständiga aktörer utan fasta kopplingar till de formella strukturerna kan kopplas till flernivåstyrning. Aktörerna kan påverka utformningen av självstyret även utanför den formella lagstiftningsprocessen, men i just Ålands fall kan sådana diskussioner vara av mindre betydelse just på grund av det mycket starka juridiska skyddet för självstyret.

Remissutlåtanden gäller de två senaste revideringsprocesserna av självstyrelselagen för Åland. Det har gjorts ett antal mindre ändringar i självstyrelselagen år 2004 på grund av EU-medlemskapet (Jääskinen, 2005, s. 97), men analys av remissutlåtanden kopplade till just helhetsrevideringsprocesser möjliggör jämförelse mellan två processer av lika stor omfattning. Revideringsprocesserna har varit långa och har ofta resulterat i flera betänkanden och remisser. Den senaste genomförda revideringsprocessen resulterade i ett betänkande skrivet i form av en regeringsproposition (Ålandskommittén, 1987). Remissvar kopplade till betänkandet⁷ ska jämföras med remissvar kopplade till en regeringsproposition från 2021 (Justitieministeriet, u.å.-c, u.å.-a, 2021). Ett annat kommittébetänkande har publicerats år 2017 (Justitieministeriet, 2017). Dokumentet liknar mycket 1987 års kommittébetänkande, och jämförelsen över tid skulle bli lättare när remissvaren skulle vara baserade på liknande dokument. Antalet remissinstanser är dock mindre jämfört med 2021 års remissvar. 1987 års kommittébetänkande har skrivits i form av en regeringsproposition, och det torde vara möjligt att jämföra remissvar kopplade till betänkandet med remissvar kopplade till ett utkast till regeringsproposition från 2021. Då jämförs 1988 års remissvar därutöver med de nyaste möjliga remissvaren.

---

⁷ 1988 års remissvar finns inte på någon webbsida. Remissvaren har tillhandahållits av Ålands landskapsarkiv genom att be om remissvar kopplade till 1987 års kommittébetänkande. I materialet ingår översättningar på de remissvar som ursprungligen har skrivits på finska. 2021 års remissvar finns däremot endast i original, och översättningarna till svenska är mina egna.

Urval av remissvar

Antalet olika remissinstanser är stort. Stora mängder textmaterial kan genomgå med hjälp av en passande metod, men det kan ändå vara motiverat att kartlägga och välja de delar av material, som är särskilt relevanta för uppsatsen, redan innan genomförandet av analysen. Först kan sådana remissvar, där det endast konstateras att remissinstansen inte har något att anföra, exkluderas. Ett möjligt tillvägagångssätt för att ytterligare avgränsa materialurvalet är att avgränsa analysen av materialet till de remissvar som är relevanta för analys av diskussion om EU; det är just den diskussionen som är av intresse för den här uppsatsen. Dock är även de delar av argumentationen som inte direkt handlar om EU viktiga när ändringen över tid studeras, och de måste därför också tas i beaktande i analysen.

Urvalet av remissvar har gjorts enligt följande: Först har alla remissvar där inget anförs valts bort. De kvarstående remissvaren har inkluderats i analysen även om det kanske inte har ingått några direkta hänvisningar till EU. Ett sådant här brett urval kan anses vara motiverat eftersom en avgränsning av remissvar i endast de svar där EU konkret behandlas skulle göra det omöjligt att studera självstyrelsediskussionen som helhet. Alla remissvar nämns eller citeras nödvändigtvis inte i resultatdelen, men de har ändå lästs igenom och noterats i analysen. Den fullständiga listan över de i analysen inkluderade remissvaren finns i bilaga 1.

Metod

Materialurvalet omfattar drygt 400 sidor, vilket förutsätter prioriteringar vid analys. Lyckligtvis går det att använda teori och tidigare forskning för att hitta det relevanta i materialet, och analysen behöver inte baseras på grundlig analys av vartenda ord. En sådan här metod får i vissa fall namnet kvalitativ innehållsanalys. Det är ändringar över tid som studeras, och materialet relateras till förutbestämda kategorier (Schreier, 2012, s. 41–42). Analysen genomförs med hjälp av ett analyschema, som har presenterats i Tabell 1. Med hjälp av analyschemat går det att leta efter det allra viktigaste i materialet (Schreier, 2012, s. 59). När det som är viktigt att leta efter är förutbestämt, blir det mycket lättare att genomgå större mängder material.

I Tabell 2 visualiseras analysens struktur i relation till analyschemat. Den tidsmässiga tudelningen utgör de två första huvudrubrikerna i resultatdelen. Den här tidsaspekten representerar europeisering. Under rubrikerna analyseras varje revideringsprocess för sig. Regional och nationell argumentation analyseras först separat (1 och 2 för 1988 års remissvar samt 3 och 4 för 2021 års remissvar). Sedan jämförs grupperingarna (jämförelserna A och B) för att veta hur de regionala och nationella aktörernas argumentation har ändrats i relation till varandra. Flernivåstyrning blir närvarande i analysen på två sätt; dels genom analys av hänvisningar till olika nivåer i enstaka aktörers och aktörsgrupperingars argumentation, dels genom jämförelse av argumentation mellan de två aktörsgrupperingarna. Till sist genomförs en analys (X) där ändringar i argumentationen analyseras över tid. Här sker koppling till europeisering, och det är möjligt att reda ut hur argumentationen och hänvisningar har ändrats i och med EU-inträdet. Analysen över tid gör det också möjligt att besvara forskningsfrågan om hur självstyrelsediskussionen har ändrats i och med EU-medlemskapet. De presenterade beteckningarna (1–4, A och B samt X) finns med i analysdelens rubriker.

Tabell 2: Visualisering av resultatdelens struktur i relation till analyschemat

Före EU		Efter EU	
Regionala aktörer (1)	Nationella aktörer (2)	Regionala aktörer (3)	Nationella aktörer (4)
Argumentation Hänvisningar Variation	–”–	–”–	–”–
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 0 auto;">Jämförelse A (flernivåstyrning)</div>		<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 0 auto;">Jämförelse B (flernivåstyrning)</div>	
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 80%; margin: 0 auto;">Analys X över tid (europeisering)</div>			

Vid analys av aktörsgrupperingar används kategorierna argumentation, hänvisningar och variation. Argumentation handlar om aktörernas viktigaste målsättningar vad gäller utvecklingen av självstyret, exempelvis att självstyret måste utvidgas. Argumentationen kan sägas ha ändrats ifall en enstaka aktörs eller hela aktörsgrupperingens målsättningar har ändrats. Hänvisningar fångar upp hur målsättningarna motiveras, det vill säga vilka lagar, överenskommelser och dylika dokument som motiveringarna baseras på. Ändringar kan exempelvis handla om att hänvisningar till nationella regelverk ersätts med hänvisningar till EU-regelverk. Det går också att hänvisa till en internationell överenskommelse såsom Ålandsöverenskommelsen, även om det internationella bortom EU ofta exkluderas från teorin om flernivåstyrning. Även abstrakta idéer såsom enhetlighet och nationellt intresse kan lyftas i argumentationen. Vissa delar av hänvisningar kan ändras medan andra förblir oförändrade. Variationen inom grupperingar handlar om att aktörerna kan argumentera olika om inte direkt mot varandra. Ändringar i variation sker när aktörerna blir mer eniga eller mindre eniga i sina målsättningar, och då blir frågan hur omfattande ändringen är och vilka sakfrågor den berör.

Val av metod kan diskuteras. Det sker viss tolkning av textens innehåll även i kvantitativ innehållsanalys, men syftet med genomgång av texten är egentligen bara att skapa data till statistisk analys (Esaiasson m.fl., 2024, s. 259–260). Deduktiv innehållsanalys är också bara ett sätt att genomföra en innehållsanalys – det är möjligt att definiera kategorier induktivt under läsningen (Schreier, 2012, s. 90). Ett sådant successivt kategoriskapande skulle dock vara mer tidskrävande. Den kanske största svagheten med den valda metoden kvalitativ innehållsanalys är att exkludering av stora delar av materialet från presentationen av resultat är oundviklig. Samtidigt är det här inte ett oöverkomligt problem, eftersom de viktigaste delarna av analysen ändå baseras på de för uppsatsen relevanta delarna av materialet.

Resultat

Underrubriker följer analysens struktur presenterad i Tabell 2. De två första huvudrubrikerna utgör tudelningen före/efter EU-inträdet, medan det sker en analys över tid under den tredje huvudrubriken. Regionala och nationella aktörer analyseras både var för sig och i relation till varandra.

Argumentation före EU-inträdet

Självstyrelsediskussionen före EU-inträdet är relativt enhetlig: de regionala aktörerna vill säkerställa regionala medborgerliga rättigheter, medan de nationella aktörerna motiverar enhetliga lösningar genom att betona enhetliga medborgerliga rättigheter. Även den internationella nivån är vanlig att hänvisa till, men hänvisningarna till det som idag kallas EU finns inte med.

Regionala aktörer (1)

Det finns endast två remissvar skrivna av regionala aktörer bland 1988 års remissvar. Det ena är skrivet av privatpersonen Erik S. Brammer och det andra av tre bortaåländska föreningar. Båda två remissvaren handlar om eventuella ändringar i arvsrätten. I de bortaåländska föreningarnas remissvar ingår också diskussion om bortaåläningarnas eventuellt försämrade politiska rättigheter i och med den föreslagna överföringen av behörigheter gällande förlust och förvärv av hembygdsrätt från staten till landskapet.⁸

Vi vill även för ministern i detta sammanhang nämna att vi av Ålandskommittén begärde en värdering av möjligheten att i självstyrelselagen införa en konstruktion som tillförsäkrar bortaåläningarna någon form av politisk representation i landskapet. Detta med anledning av att för bortaåläningarna centrala rättsområden föreslås bli överförda till landskapet Åland. (Ålands vänner i Helsingfors m.fl., 1988)⁹

Det är värt att uppmärksamma att de bortaåländska föreningarna inte kräver en begränsning av självstyret utan inkluderandet av sådana bestämmelser, som säkerställer bortaåläningarnas rättigheter även efter överföringen av behörigheten till landskapet. Frågan om bortaåläningarnas rättigheter är minst lika framträdande i Erik S. Brammers remissvar. Brammer hänvisar till en nordisk konvention om arv, testamente och boutredning, och säger att de föreslagna formuleringarna i lagförslaget strider mot konventionen. Åläningarnas, eller snarare bortaåläningarnas, rättigheter försvaras genom att hänvisa till internationella överenskommelser:

Jag hemställer sålunda att såväl Finlands Statsråd som Sveriges Utrikesdepartement agerar så, att de ovan nämnda paragraferna i revisionsförslaget ej kan vinna laga kraft så länge deras lydelse och innebörd strider mot den nordiska konventionen. (Brammer, 1988)

Huvudpoängen i argumentationen är att försvara rättigheter av sådana åläningar som inte är bosatta på Åland. Det verkar tydligt att internationella överenskommelser används som

---

⁸ I landskapet är den regionala rösträtten kopplad till hembygdsrätten som går att förlora vid längre vistelse utanför landskapet. Det kvarstående finländska medborgarskapet hjälper därför inte bortaåläningar.

⁹ Vissa remissvar saknar sidnummer – i sådana fall har det endast hänvisats till dokumentet i fråga.

argument för att försvara de till självstyret kopplade individernas rättigheter. Den enda intressegrupp som egentligen blir representerad i de aktuella regionala remissvaren är bortaåläggningar. Det här kan påverka de resultat som fås, eftersom det förblir otydligt ifall remissinstanser bestående av aktörer bosatta på Åland har liknande åsikter i frågan.

Nationella aktörer (2)

Enhetlighetsretoriken, som möjligtvis går att koppla till att Finland är en enhetsstat, är stark i 1988 års remissvar. De statliga myndigheterna argumenterar mot ökat självstyre genom att lyfta upp vikten av att ha enhetliga lösningar i hela landet. Oavsett ifall argumentationen är juridiskt förankrad eller mer informell och abstrakt är strävan efter enhetlighet ett återkommande tema. Det går att identifiera tre huvudsakliga motiveringar i de nationella aktörernas remissvar: internationella lagar och bestämmelser, nationella intressen samt ändamålsenlighet och motsvarande mer abstrakta idéer. Till sist presenteras ett exempel på oenighet i aktörernas argumentation.

Internationella avtal nämns av fler remissinstanser som en orsak till att föredra enhetliga lösningar. Bland annat nämns sådana frågor som bank- och kreditväsendet i Finansministeriets remissvar, natur- och miljövård i Vatten- och miljöstyrelsens remissvar, socialskyddslagstiftning i Social- och hälsovårdsministeriets remissvar samt utrikespolitik i Utrikesministeriets remissvar. Det handlar sällan om tydliga hänvisningar till särskilda avtal, utan snarare om konstateranden att en viss sakfråga regleras internationellt. Social- och hälsovårdsministeriet uttrycker sin oro över problematiken gällande internationella avtal:

Kommitténs förslag skulle innebära att en differentierad socialskyddslagstiftning kunde uppstå inom landet och det kunde medföra betydande svårigheter vid förhandlingar om och godkännande av internationella fördrag om socialskydd. (Social- och hälsovårdsministeriet, 1988)

Kopplingar till det internationella handlar inte exklusivt om det internationellas påverkan på det regionala, utan påverkans riktning kan också vara omvänd. Det statliga alkoholmonopolet Alko varnar om risker med en självständig åländsk alkoholpolitik. Den internationella kopplingen utgörs av en beskrivning av en spekulativ situation där den finländska och svenska alkoholpolitiken utmanas av en mindre strikt åländsk alkoholpolitik. Med andra ord påstås utformningen av det åländska självstyret påverka ett främmande lands inrikespolitik:

I Sverige och Finland har man bedrivit en i grunden likartad restriktiv alkoholpolitik. Om lagstiftningsbehörigheten i Finland spjälks upp, föreligger det risk för att det mellan Finland och Sverige uppstår ett avvikande alkoholsystem, mellan två monopolstater uppstår en särskild alkoholpolitisk ö. (Alko, 1988)

Här handlar hänvisningarna mer om självstyrelselagens internationella påverkningar, inte lika mycket om hänvisningar till några lagar eller överenskommelser som skulle påverka formuleringar i självstyrelselagen. Ett konstaterande att ett ämnesområde regleras internationellt utgör den vanligaste typen av hänvisning till det internationella i remissvaren.

Utöver internationella hänvisningar motiveras enhetliga lösningar i hela landet även med hjälp av nationella intressen. Trafikministeriet hänvisar till nationella intressen, eller rikets intresse, i många frågor som tillhör ministeriets verksamhetsområde, och som har föreslagits bli överförda från riket till landskapet:

Trafikministeriet anser att innan landskapsstyrelsen ges rätt att motsätta sig tillstånd för televerksamhet, bör kompetensfördelningen utredas i de fall då landskapsstyrelsens beslut skulle komma att kränka rikets intressen på ett uppenbart oskäligt sätt. [...] Med beaktande av Ålands läge ... kan det bli nödvändigt att öppna farleder av riksintresse på åländskt område. Dyliga farledsprojekt bör kunna genomföras genom riksdagsbeslut oberoende av tillstånd av Ålands landskapsstyrelse. (Trafikministeriet, 1988)

Det nationella intresset kan också hotas av behörighetstvister; parterna är helt enkelt inte eniga om lagstiftningsbehörigheten. Museiverket argumenterar mot landskapets tolkning om att begränsning av utförelsen av kulturföremål hör till lagstiftningen om fornminnen, som regleras av landskapet, och anser att behörigheten i den aktuella frågan tillhör riket:

Lagstiftningen ... tillämpas uppenbarligen inte på Åland, vilket i praktiken har medfört att Åland därför vederligen har blivit ett transitområde för export av kulturföremål ur landet. Museiverket kan inte godkänna principen att lagstiftningsbehörigheten ... skulle höra till landskapet. (Museiverket, 1988)

Även juridiskt vagare motiveringar, såsom ändamålsenlighet och praktiska svårigheter att förverkliga lösningar, går att hitta i argumentationen i remissvaren. Exempelvis Befolkningsregistercentralen motiverar sin negativa inställning gentemot en eventuell överföring av folkbokföringsuppgifter till landskapet med praktiska svårigheter:

Om man vill ordna folkbokföringen på Åland på ett sätt som avviker från rikslagstiftningen, kan detta också medföra oanade problem vid användningen av registeruppgifter [...]. (Befolkningsregistercentralen, 1988)

Befolkningsregistercentralen är inte ensam med sin praktikalitetsbaserade argumentation. Jord- och skogsbruksministeriet använder liknande motiveringar med koppling till praktiska ändamålsenligheter i argumentationen gällande veterinärväsendet. Den huvudsakliga argumentationen handlar om att olika regleringar i riket och landskapet skulle orsaka hinder vad gäller transport av livsmedelsprodukter. Socialstyrelsens argumentation i sitt remissvar är kanske det tydligaste exemplet på argumentation med hjälp av ändamålsenlighet – det relativt abstrakta begreppet ändamålsenlighet definieras dock inte särskilt tydligt:

I fråga om moderskapsunderstöd fäster Socialstyrelsen uppmärksamheten vid att det nuvarande centraliserade ersättningssystemet är effektivt och ändamålsenligt. [...] Vad gäller det nuvarande centraliserade datasystemet för utbetalning av barnbidrag är det ändamålsenligt att alla barn som får barnbidrag, alla som lyfter barnbidrag och alla kommuner i landet hör till samma system [...]. (Socialstyrelsen, 1988)

De nationella aktörerna är inte eniga i sin argumentation angående utökat självstyre. Ett exempel på sådana här oenigheter är argumentationen framförd av Rundradion (mer välkänt som Yle) och Undervisningsministeriet. Rundradion är mycket tydliga i sitt remissvar om att rundradioverksamheten borde arrangeras av staten:

Rundradion fäster uppmärksamheten vid, att rundradioverksamheten är i hög grad internationellt reglerad, i synnerhet beträffande koordineringsfrågor. [...] Kulturpolitiskt är det av största betydelse, att landskapet Åland trots sin särställning bibehåller sin kontakt med det övriga Finland också för rundradioverksamhetens vidkommande. (Rundradion, 1988)

Rundradion hänvisar inte till någon särskild lag eller överenskommelse, utan motiveringen baseras på en generell hänvisning till internationell reglering och den åländsk-finländska kontaktens ”kulturpolitiska betydelse”. En annorlunda motivering och förhållning syns i Undervisningsministeriets utlåtande, det också kopplat till 1988 års revision:

Det finns fortgående utrymme för en utvidgning av den åländska självstyrelsen. I praktiken har förutsättningarna fortlöpande blivit bättre, då landskapsförvaltningen har utvecklats, så att den idag klarar av de nya uppgifterna. För det egentliga syftet med självstyrelsen, ett bevarande och utvecklande av språket och kulturen, finns idag således betydligt bättre förutsättningar än när den föregående självstyrelselagen stiftades. (Undervisningsministeriet, 1988)

De nationella aktörerna Rundradion och Undervisningsministeriet använder kultur för att motivera sina motsatta målsättningar gällande självstyret. Undervisningsministeriet gör dock bara en mycket indirekt hänvisning till Ålandsöverenskommelsen genom att hänvisa till självstyrelselösningens egentliga syfte, och praktiska svårigheter gällande förverkligandet av Ålandsöverenskommelsen nämns inte alls. I alla fall är det avvikande från majoriteten av nationella remissvar att uttryckligen se fram emot ett ökat självstyre.

Jämförelse mellan aktörsgrupperingar (A)

Regionala och nationella aktörer är inte eniga om utvecklingen av självstyret. De regionala aktörerna betonar ålänningarnas rättigheter, medan de nationella aktörerna oftast föredrar enhetliga lösningar i hela landet. Hänvisningar till internationella överenskommelser finns inom båda aktörsgrupperingarna, men det handlar inte om samma överenskommelser. De två regionala aktörerna är eniga i sin argumentation för bortaålänningarnas rättigheter. Samtidigt är de nationella aktörerna inte lika eniga; i vissa fall argumenterar remissinstanserna helt mot varandra. En del av åsiktsvariationen kan dock förklaras med olika betoningar; exempelvis Rundradion betonar både praktiska och kulturella orsaker till enhetlig rundradioverksamhet i hela landet, medan Undervisningsministeriet anser att det är just språk och kultur som ska skyddas och bevaras med hjälp av självstyrelselösningen. Samma motivering (kultur) går att använda i motsatta argument. Resultaten presenteras i Tabell 3.

Tabell 3: Jämförelse mellan regionala och nationella aktörer, 1988 års remissvar

Regionala aktörer	Nationella aktörer
<ul style="list-style-type: none"> - Fokus på regionala rättigheter - Mycket eniga aktörer (nyansskillnader) - Hänvisningar till internationella överenskommelser (nordisk överenskommelse) 	<ul style="list-style-type: none"> - Enhetliga lösningar i hela landet - Varierande åsikter (helt motsatta motiveringar) - Hänvisningar till internationella överenskommelser finns (ofta odefinierade eller indirekta) - Även andra hänvisningar (ex. nationella lagar)

Argumentation efter EU-inträdet

Diskussionen efter EU-inträdet liknar till vissa delar den diskussion som har förts gällande 1987 års kommittébetänkande. Den kanske största enstaka skillnaden är att EU diskuteras och används som argument i självstyrelsediskussionen.

Regionala aktörer (3)

De regionala aktörerna är mycket eniga även i 2021 års remissvar. Den dominerande målsättningen är ett utvidgat eller bevarat självstyre. Invånarnas rättigheter när det gäller språk och kultur är av intresse för de regionala aktörerna, medan förslag om administrativa begränsningar av självstyret orsakar motstånd.

Hänvisningar till nationella lagar och grundlagar är inte dominerande i de regionala aktörernas remissvar, men de finns ändå. Mariehamns stad ifrågasätter den föreslagna bestämmelsen om att det ska finnas minst två kommuner på Åland genom att diskutera grundlagens roll som garant för lika rättigheter för alla medborgare. Argumenten byggs på att den om grundlagen gjorda tolkningen gällande antalet kommuner är delvis felaktig och kan orsaka ojämlikhet mellan åländska och fastlandsfinländska invånare:

Bestämmelsen i paragrafens första mening, som har sin motsvarighet ... i grundlagen, innebär att det på Åland ska finnas minst två kommuner. [...] [Det kan] uppstå en situation där Finlands kommuner blir så stora att Åland som en konsekvens av den föreslagna formuleringen tvingas hålla sig kvar i en struktur vilken, till följd av de kommunala enheternas storlek, så väsentligt avviker från rikets lösningsmodell för lokal administration att grundlagen i praktiken sätter Finlands respektive Ålands invånare i helt olika utgångslägen. (Mariehamns stad, 2021)

Begränsningar av självstyret föredras inte av regionala aktörer – Mariehamns stads argumentation om inkonsekvens mellan grundlagens bestämmelser och det i självstyrelseförslaget föreslagna minimiantalet kommuner är bara ett exempel på det regionala missnöje som riktas mot ökad statlig kontroll. Landskapsregeringen är tydliga i sitt remissvar om att många delar av propositionen behöver förtydligas för att kunna föreslås att bli accepterad av lagtinget. Den kanske viktigaste delen av argumentationen blir att statens lagstiftningsbehörighet inte ska utökas samt att landskapets nya behörigheter ska vara verkliga nya behörigheter istället för skenmöjligheter:

Landskapsregeringen föreslår att alla utvidgningar av riksdagens lagstiftningsbehörighet jämfört med nu gällande självstyrelselag stryks. [...] I ... lagförslaget föreslås att lagtinget kan överta lagstiftningsbehörighet inom åtta uppräknade rättsområden. Landskapsregeringen anser att rättsområdena har valts och definierats på ett sätt som har gjort dem politiskt ointressanta att överta. (Ålands landskapsregering, 2021, s. 2–3)

Ålands näringsliv vill se att allmänt bindande kollektivavtal inte träder i kraft på Åland innan de har översatts till svenska. Den viktigaste motiveringen blir språkpolitisk på den enspråkigt svenska ögruppen:

Vid avvikelser mellan den finskspråkiga och svenskspråkiga versionen av ett dokument måste den svenskspråkiga versionen gälla på Åland (intill dess att den vederbörligen ändrats och utgivits på nytt) så att alla på Åland kan tillgodogöra sig vad som gäller i landskapet. (Ålands näringsliv, 2021, s. 1)

Även den internationella nivån uppmärksammas bland regionala aktörer. Företagarna på Åland betonar vikten av att Åland blir delaktigt i beredning av EU-ärenden och andra internationella ärenden bättre än det gör idag.

Förslaget att ge utökad behörighet för Åland att förhandla och sätta i kraft internationella förpliktelser samt större möjligheter att påverka beredningen av ärenden som avgörs av Europeiska unionens institutioner understöds, eftersom Ålands inflytande enligt nuvarande system uppfattats som alltför svagt och ofta senkommet. (Företagarna på Åland, 2021)

Sammanfattningsvis är de regionala aktörerna för ett utökat självstyre. Stora delar av argumentationen handlar om att försvara självstyret, och det är oftast ålänningarnas sär rättigheter som remissinstanserna hänvisar till. Även om det inte alltid uttryckligen sägs, är stora delar av den här argumentationen kopplad till Ålandsöverenskommelsen; nästan alla hänvisningar till utökat eller bevarat självstyre är på ett eller annat sätt kopplade till landskapets särställning. Den enda hänvisningen till EU handlar om ökade påverkansmöjligheter, vilket tyder på att åtminstone vissa regionala aktörer vill förbättra landskapets möjligheter att påverka EU-politik.

Nationella aktörer (4)

I 2021 års remissvar blir Europeiska unionen synligare speciellt bland nationella aktörer. EU är dock inte det enda argument som remissinstanserna använder – även nationella intressen är ett återkommande tema i argumentationen. Till sist presenteras det med hjälp av ett exempel att nationella aktörerna inte är eniga i alla sakfrågor.

Europeiska unionen är en synlig del av argumentationen. Hänvisningarna till EU är ofta detaljrika och kan handla om hänvisningar till enstaka lagparagrafer. Samtidigt hänvisar vissa aktörer endast till ”EU-reglering” eller ”EU-lagstiftning”. Oavsett hur detaljrika hänvisningarna är så är den europeiska nivån av stor betydelse i argumentationen. Vissa remissinstanser, främst Statsrådets kansli, betonar att det handlar om en ny typ av påverkan på självstyret jämfört med andra internationella frågor:

Statsrådets kansli anser att gällande folkrättsliga garantier, specialvillkor enligt EU-rätten samt självstyrelselagen bildar en fungerande grund för tryggheten av landskapets ställning i EU-ärenden. [...] Statsrådets kansli anser det vara ändamålsenligt att EU-ärendena i lagförslaget på samma sätt som för närvarande har skiljts åt från internationella ärenden till en egen helhet. Också i de övriga delarna av propositionsutkastet är det viktigt att göra en terminologisk åtskillnad mellan EU-ärenden och traditionella internationella frågor. (Statsrådets kansli, 2021, s. 5)

Detaljrika eller åtminstone tydliga hänvisningar till EU-lag är vanliga i aktörernas remissvar, och många EU-reglerade ämnesområden nämns. Här ingår bland annat Livsmedelsverkets hänvisningar till den gemensamma jordbrukspolitik (CAP), Statistikcentralens hänvisningar till EU:s statistiska regionala enheter (NUTS), Arbets- och näringsministeriets argumentation om företagsregistret samt Miljöministeriets och Säkerhets- och kemikalieverkets hänvisningar till kemikalierelaterade REACH- och CLP-förordningar. Även miljöministeriets remissvar är ett exempel på argumentation genom hänvisningar till specifika EU-lagar:

Det är värt att uppmärksamma, att EU:s REACH- och CLP-förordningar, som gäller som sådana även på Åland, gäller alla kemikalier ... . Enligt det som uttalats ovan verkar det omöjligt att behörigheten att reglera kemikalier skulle kunna tillhöra landskapet. (Miljöministeriet, 2021, s. 1)

Betydelsen av enhetlig reglering och noggrannhet vad gäller bestämmelser om behörighetsfördelning återkommer många gånger i remissvaren. Regionförvaltningsverket i Sydvästra Finland påminner om EU-reglering av arbetslivsrelaterade frågor i sitt remissvar, medan Social- och hälsovårdsministeriet använder generella hänvisningar till EU-rätten som en motivering att behålla regleringen gällande ex. läkemedel, narkotika och kemikalier inom riksdagens lagstiftningsbehörighet. EU-förordningar, där det inte finns någon plats för nationella särlösningar, nämns också. Dataombudsmannens byrå hänvisar till den allmänna dataskyddsförordningen i sitt remissvar:

Dataombudsmannen påminner om att när bestämmelser om behandlingen av personuppgifter utfärdas ... ska den allmänna dataskyddsförordningen följas, och detta ska ske inom ramen för det nationella handlingsutrymmet enligt den allmänna dataskyddsförordningen. (Dataombudsmannens byrå, 2021)

Dock är inte alla remissinstanser lika tydliga med vilken lag eller regel de egentligen hänvisar till. Inrikesministeriet nämner EU-lag och nationell säkerhet som orsaker att ha enhetlig vapenlagstiftning, men det förblir otydligt vilka lagar det handlar om. I likhet med Kommunikationsministeriet argumenterar Transport- och kommunikationsverket mot landskapets ökade makt om nätkoncessioner. Det handlar dock endast om hänvisningar på allmän nivå:

Vid formande och tillämpning av reglering måste europeiska och internationella förpliktelser samt regleringens gränsöverskridande effekter iakttas. Enligt Transport- och kommunikationsverkets åsikt motiveras riksdagens primära lagstiftningsbehörighet av televerksamhetens internationella dimension. (Transport- och kommunikationsverket, 2021, s. 1)

Utöver EU motiveras enhetliga lösningar också med nationellt intresse. Den här argumentationen kan antingen kopplas till den internationella nivån eller vara åtskild från den. Finländska nationella partier kan användas som exempel. Av finländska nationella partier är Kristdemokraterna och Centern representerade. Kristdemokraterna lyfter upp möjligheten till rättighetskonflikter ifall lagstiftningen om trossamfund skulle överföras till landskapet. Finlands Center lyfter upp såväl Ålandsöverenskommelsens och EU-medlemskapets som den nationella enighetens betydelse och skapar därmed en koppling mellan det nationella och det internationella:

Ålands självstyre baseras på Nationernas Förbunds ... beslut från 1921. [...] Den nuvarande lagen har trätt i kraft år 1991. Efter dess har den finländska grundlagen reviderats, Finland har blivit medlem i Europarådet och Europeiska unionen samt det har genomförts många kommunal- och regionalpolitiska strukturalreformer. [...] [R]evidering av självstyrelselagen förutsätter balansgång och kompromisser mellan olika intressen. (Finlands Center, 2021, s. 1–3)

Även myndigheter använder sig av mindre juridiska hänvisningar. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ser risker med den eventuella regionala namnlagstiftningen. Argumentationen baseras på mer eller mindre spekulativa scenarier som kringgående av namnbestämmelser med hjälp av adressbyten, vilket inte i sig baseras på någon lag eller något som redan hänt. På ett i viss mån liknande sätt argumenterar även Lantmäteriverket som ifrågasätter landskapets möjligheter att ta hand om delar av fastighetsdatasystemet. Även det

faktum att de nuvarande lagarna gällande lantmäteriförrättningar är dåligt kända används som motivering att behålla enhetlig lagstiftning:

Att lösgöra Åland från det riksomfattande datasystemet och data samt teknologiarkitektur skulle vara ytterst problematiskt att verkställa. [...] Lantmäteriverket anser att den lagstiftning som tillämpas vid lantmäteriförrättningar inte är känd bland lekmännen eller bland majoriteten av juristerna. Således anser Lantmäteriverket att lagstiftningen till den del som berör Lantmäteriverket borde vara enhetligt riksomfattande. (Lantmäteriverket, 2021, s. 3–4)

Även om många av nationella aktörer föredrar enhetliga lösningar, är aktörerna inte helt eniga. Vissa nationella aktörer uttrycker förståelse för ålänningarnas sär rättigheter. Statens ämbetsverk på Åland är tydliga med sin hänvisning till grundlagen och de statliga myndigheternas skyldighet att ge svenskspråkig service. Åbo Akademi skriver om ålänningarnas rätt att bli undantagna från kraven på finskkunskaper vid antagning till svensk- eller tvåspråkiga universitet, och anser det till ålänningarna beviljade undantaget från antagningsregler som en viktig del av Ålands akademiska koppling med resten av landet:

Syftet med paragrafförslaget är enligt detaljmotiveringarna att förhindra en utveckling att ålänningar inte kan få högre utbildning i Finland. Detta redan nu gällande syfte är väldigt gott och Åbo Akademi vill mycket gärna bidra till att detta syfte förverkligas. (Åbo Akademi, 2021, s. 2)

Ett exempel på en sakfråga där åsikterna varierar är giltigheten av allmänt bindande kollektivavtal. Det råder tudelning mellan fackföreningar å ena sidan och representanter för finlandssvenska intressen å andra sidan. Tjänstemannacentralorganisationen (STTK) och Finlands fackförbunds centralorganisation (FFC) har lämnat in nästan helt identiska remissvar då anförandena är gemensamma. Även Centralorganisationen för högutbildade i Finland (Akava) och riksdagspartiet Vänsterförbundet har liknande argument i sina remissvar. I remissvaret inlämnat av STTK motiveras de enhetliga lösningarna med hjälp av medborgarnas grundläggande rättigheter som ska vara samma i hela landet:

Kollektivavtal börjar gälla ... lika i hela landet, och ett annat förfarande skulle i praktiken leda till olika arbetsvillkor mellan medborgare. [...] [Ö]verföringen skulle innebära att medborgarna i Fasta Finland och på Åland skulle hamna i ojämlig ställning i relation till varandra. [...] Den sociala tryggheten är nationellt reglerad och handlar i praktiken om medborgarnas och arbetstagarnas grundläggande rättigheter i form av grundläggande ekonomisk trygghet. (STTK rf, 2021, s. 3–4)

I kontrast till fackföreningar är Svenska Finlands folkting däremot positivt inställda till den från lagförslaget exkluderade principen om att allmänt bindande kollektivavtal ska vara översatta till svenska innan de börjar gälla på Åland. Dock utvidgas diskussionen till att omfatta även fastlandsfinlandssvenskarnas språkliga rättigheter:

Eftersom allmänt bindande kollektivavtal har betydelse för arbetstagarnas rättigheter är det av central vikt att de finns att tillgå samtidigt på svenska och finska. Folktinget framhåller att detta inte endast är en fråga för Åland, utan samma behov gäller svenskspråkiga arbetstagare och arbetsgivare i hela landet. (Svenska Finlands folkting, 2021, s. 3)

Folktingets remissvar konkretiserar hur rättigheterna, i det här fallet språkliga och arbetsrättsliga, ibland kan upplevas som motstridiga i relation till varandra. Relationen mellan det regionala, nationella och internationella blir synlig när aktörerna argumenterar olika om allmänt bindande kollektivavtal.

Sammanfattningsvis varierar argumentationen bland nationella aktörer relativt lite. De flesta remissinstanserna uttrycker sig positivt om idén om självstyret, men den vanligaste reaktionen på de föreslagna överföringarna från riket till landskapet är motvilja. Enhetligheten i lagstiftningen och verkställandet av den motiveras i hög utsträckning med hjälp av EU-lag, men även hänvisningar till medborgarnas grundlagsenliga rättigheter är vanliga. Variationen i åsikter handlar om några enstaka remissvar, men åsikterna är ofta helt motsatta när åsiktskillnaderna väl finns.

Jämförelse mellan aktörsgrupperingar (B)

Variationen i huvudsakliga argument och målsättningar är liten inom båda grupperna. Resultaten sammanfattas i Tabell 4.

Det finns sakfrågor där åsikterna mellan aktörer är helt motsatta. Ett exempel på en sådan sakfråga är ikraftträdandet av allmänt bindande kollektivavtal; de regionala aktörerna förutsätter att avtalen börjar gälla på Åland först när de har översatts till svenska, medan de flesta nationella aktörerna anser att avtalet ska träda i kraft samtidigt i hela landet. Här används två motsatta motiveringar, regionala språkliga rättigheter och nationella arbetsrättsliga rättigheter. Den till kollektivavtalen kopplade språkfrågan är också en av de få sakfrågor där det inte råder enighet bland nationella aktörer; Svenska Finlands folkting, en finlandssvensk organisation, argumenterar i linje med de regionala aktörerna vad gäller allmänt bindande kollektivavtal på svenska.

Hänvisningarna till EU är mycket vanliga och detaljrika bland nationella aktörer. Samma går inte att säga om de regionala aktörernas svar som mestadels handlar om indirekta hänvisningar till Ålandsöverenskommelsen i form av invånarnas fortsatt skyddade rättigheter och ett utökat självstyre. Det är mestadels självstyrets omfattning och relation till den nationella grundlagen som diskuteras.

Tabell 4: Jämförelse mellan regionala och nationella aktörer, 2021 års remissvar

Regionala aktörer	Nationella aktörer
<ul style="list-style-type: none"> - Fokus på utvidgning av självstyre - Mycket eniga aktörer (nyansskillnader) - Hänvisningar till internationella överenskommelser finns (indirekta, oftast till Ålandsöverenskommelsen) - En enstaka hänvisning till EU - Grundlagen nämns 	<ul style="list-style-type: none"> - Enhetliga lösningar i hela landet - Varierande åsikter (helt motsatta motiveringar) - Hänvisningar till internationella överenskommelser finns (Ålandsöverenskommelsen nämns, men de mest detaljrika hänvisningarna angår EU-lagar) - Även andra hänvisningar (ex. nationella lagar) används

Analys över tid (X)

Diskussionen och argumentationen har inte i sig ändrats drastiskt över tid. Däremot har de nationella aktörernas motvilja att acceptera regionala särlösningar, en motvilja som tidigare har motiverats med önskan om en enhetlig tillämpning av nationella lagar och i några fall med internationella överenskommelser, börjat motiveras i högre utsträckning med lagstiftning på EU-nivå. Det här är också något som gick att förvänta; strävan efter enhetlighet i en enhetsstat (Sundberg & Sjöblom, 2021, s. 42) och EU:s ökade roll i form av gemensam lagstiftning (Jääskinen, 2003, s. 5, 2005, s. 96) har diskuterats i tidigare forskning. Aktörernas målsättningar har inte ändrats, utan de motiveras genom att hänvisa till ännu högre nivå. Det är fortfarande mestadels nationella aktörer som vill begränsa självstyret, medan regionala aktörer vill mycket enhälligt utöka det. Argument och målsättningar har kanske inte ändrats drastiskt; det handlar mer om motiveringar. Observationer om jämförelse över tid presenteras i Tabell 5¹⁰ där det finns en punkt för analyskategorierna argument, hänvisningar och variation.

Tabell 5: Jämförelse över tid

Före EU-inträdet	Efter EU-inträdet
<ul style="list-style-type: none"> - Regionala aktörer för bevarade eller förstärkta regionala rättigheter (bortaaälningar), nationella aktörer mot ökade regionala behörigheter - Hänvisningar till internationella överenskommelser (nordisk och internationell nivå), endast nationella aktörer hänvisar direkt till nationell lagstiftning - Oenighet bland nationella aktörer i enstaka sakfrågor (rundradioverksamhet)	<ul style="list-style-type: none"> - Regionala aktörer för utökat självstyre, nationella aktörer mot ökade regionala behörigheter - Detaljrika hänvisningar till EU bland nationella aktörer, en enstaka bland regionala (företagarna), både regionala och nationella aktörer hänvisar till nationell lagstiftning - Tydlig oenighet både mellan aktörsgrupperingar och bland nationella aktörer i enstaka sakfrågor (kollektivavtalens giltighet)

Hänvisningar till det supranationella omfattar både det europeiska och det internationella bortom Europa. Det internationella perspektivet har varit närvarande redan innan EU-inträdet, men då har hänvisningen skett på en mer allmän nivå. Så är även i Ålandsöverenskommelsens fall; de regionala aktörernas hänvisningar till internationell nivå handlar oftast om hänvisningar till de rättigheter som fastslås i Ålandsöverenskommelsen, exempelvis språkliga rättigheter och själva rätten till omfattande självstyre. Ibland nämns överenskommelsen inte alls, utan argumentationen handlar mer om att markera att begränsningen av självstyret inte kan accepteras, som det görs i Landskapsregeringens 2021 års remissvar (Ålands landskapsregering, 2021, s. 2–3). Att EU-lagarna är mycket detaljrika betyder också att en hänvisning till en EU-lag ofta kombineras med ett konstaterande att en sak måste göras på ett mycket specifikt sätt. Sådana här absoluta krav finns inte med i 1988 års remissvar. Observationen om ändrade motiveringar till i stort sett oförändrade nationella målsättningar står stort sett i linje med tidigare forskning, men den i viss mån striktare åtstrammingsambitionen motiverad med EU-hänvisningar är ändå värd att uppmärksamma.

¹⁰ Den förenklade tabellen är bara ett möjligt sätt att presentera resultat. Det är också möjligt att använda det i Tabell 1 presenterade analys-schemat för att presentera analysens resultat. Det ifyllda analys-schemat finns i bilaga 2.

Hänvisningar till EU ökar inte jämnt bland alla aktörer inom och mellan aktörsgrupperingar. Det är nationella aktörer som oftast hänvisar till Europeiska unionen, medan de regionala aktörerna inte gör det särskilt ofta. Hänvisningarna har dock blivit något fler i 2021 års remissvar. Den här ojämna ökningen är inte något som teori och tidigare forskning direkt skulle ha tytt på. Europeiserat beslutsfattande borde innebära ökade möjligheter för regional påverkan via staten. Ständiga hänvisningar till internationell nivå bortom Europa i form av indirekta hänvisningar till Ålandsöverenskommelsen går inte heller att placera inom flernivåstyrningens ramar – den europeiska nivån brukar vara den högsta nivån i flernivåstyrningen.

Medan de nationella aktörerna oftast är motvilliga att överföra behörigheter från riket till landskapet, anser de regionala aktörerna att ett utökat självstyre är den enda möjliga lösningen. Det här står i linje med tidigare forskning som beskriver en trend i det åländska självstyrets utveckling – självstyret har utökats efter varje lagrevidering (Suksi, 2013, s. 53–54). Viljan att utöka självstyret kan förklara hänvisningar till nationell lagstiftning – allting som kan anses begränsa självstyret uppstår i regionala argument. Dock är antalet regionala remissinstanser i 1988 års remissvar mycket litet, endast två. Regionala aktörer hänvisar oftast till supranationella lagar och överenskommelser, såsom Ålandsöverenskommelsen eller någon annan internationell överenskommelse. Hänvisningar till EU har inte blivit en dominerande del av de regionala aktörernas argumentation efter EU-inträdet på samma sätt som de har gjort det i de nationella aktörernas argumentation. Det skulle vara logiskt om EU genomsyrade hela lagstiftningsprocessen, men så är inte fallet.

Enstaka sakfrågor kan bli heta diskussionsämnen även inom aktörsgrupperingar, eller minst kan en viss motivering användas för att motivera motsatta målsättningar. Det här går att se i båda helhetsrevideringarnas fall (kultur i 1988 års remissvar och rättigheter gällande kollektivavtal i 2021 års remissvar). Det är dock nästan uteslutande nationella aktörer som har motsatta argument och målsättningar angående enstaka sakfrågor. Det här kan förklaras av det faktum att nationella aktörer är betydligt fler, men benägenheten till större åsiktsvariation bland just nationella aktörer är närvarande även i 2021 års remissvar där antalet regionala aktörer är betydligt större.

Slutsatser

Syftet med uppsatsen har varit att analysera hur EU-medlemskapet syns i argumentationen kopplad till den lagstiftningsprocess där det regionala självstyret utformas. Det viktigaste forskningsproblemet har varit att EU-inträdet påverkan på utformningsprocesser av regionalt självstyre inte har studerats särskilt mycket. I tidigare forskning har de flesta studierna fokuserat på processernas resultat istället för själva processer. Om fokus ändå har lagts på processer, har enstaka aktörers argumentation inte studerats (t.ex. Simolin, 2018). Den här uppsatsen bidrar till forskningen om EU och regioner genom att fokusera på EU:s påverkan på utformningen av regionalt självstyre i formella lagstiftningsprocesser. Analysen har genomförts med hjälp av en kvalitativ innehållsanalys av remissvar från två helhetsrevideringar av självstyrelselagen för Åland. I den här delen drar jag slutsatser om mina resultat och diskuterar hur de stämmer överens med teori och tidigare forskning. Även kritiska perspektiv på de i uppsatsen gjorda valen presenteras.

Resultaten är dels förenliga med de valda teorierna. Europeisering kan förklara ändringar endast delvis – Europeiska unionen och EU-lagar nämns ofta i de nationella aktörernas argumentation, men hänvisningar till EU-lag är färre i de regionala aktörernas remissvar. Det åländska ointresset för nationella angelägenheter som exempelvis Hepburn (2014, s. 472) lyft kan vara en delorsak till fenomenet; den redan gällande och nationellt implementerade EU-lagen betraktas möjligtvis som nationell angelägenhet. Även det faktum att de regionala aktörerna ofta hänvisar förbi den europeiska nivån till internationell nivå även i 2021 års remissvar går att koppla starkare till flernivåstyrning än europeisering – de regionala aktörerna går förbi både den nationella och europeiska nivån i sin argumentation, även om det kanske finns påverkansmöjligheter inom den hierarkiska maktstrukturens ramar.

Flernivåstyrning kan också i viss mån användas i analysen. Aktörerna är relativt eniga i sin argumentation inom grupperingar, men målsättningar och motiveringar är delvis motstridiga bland nationella aktörer. Idén om aktörsnivåer bestående av självständiga och fritt agerande aktörer stämmer inte lika bra i regionala aktörers fall. Det som både är och inte är överraskande är att de regionala aktörerna är så gott som helt eniga i frågan om utökat självstyre medan det finns måttlig variation i de nationella aktörernas argumentation. Den teoretiska ansatsen flernivåstyrning verkar inte stämma vad gäller tanken om maktens nivåer bestående av självständiga aktörer med sin egen vilja, om det inte antas att det är enstaka regioner som räknas som sådana aktörer. Ett sådant antagande skulle dock förbise mångfalden av olika regionala aktörer i synnerhet i 2021 års remissvar. De nationella aktörerna är oeniga i vissa frågor, även om det måste uppmärksammas att de *statliga* ministerierna och myndigheterna är relativt eniga i sin motvilja att utöka självstyret.

Svaret på forskningsfrågan *hur självstyrelsediskussionen i samband med revideringar av självstyrelselagen har ändrats i och med EU-medlemskapet* blir att aktörernas mest centrala målsättningar har ändrats mycket måttligt, och de största ändringarna angår de motiveringar som aktörerna använder i sin argumentation. Hänvisningar till EU har blivit vanligare efter EU-inträdet, vilket i viss mån bekräftar det som den teoretiska ansatsen europeisering gav anledningen till att förvänta. Samtidigt hänvisar alla inblandade aktörer inte till EU i sina remissvar, och ibland förbigås den europeiska nivån helt, särskilt bland regionala aktörer. Här blir teorin om flernivåstyrning aktuell – maktens olika nivåer är inte enhetliga utan består av självständiga aktörer som inte alltid handlar i ramar av en formellt hierarkisk struktur.

Slutsatsen blir således att EU-inträdet har påverkat de juridiska och formella processer där självstyret formas, men EU genomsyrar inte självstyrelsediskussionen. Det blir också tydligt att användningen av teorin om flernivåstyrning inte kan begränsas till europeisk nivå även om det är EU och regionalt självstyre som studeras – det kan i vissa fall vara befogat att inkludera även den internationella nivån bortom EU i det teoretiska ramverket, i synnerhet när internationellt garanterade självstyrelselösningar analyseras.

De gjorda metodvalen går att diskutera. Underlaget för remissvar skrivna av regionala aktörer är liten jämfört med remissvar från nationella aktörer, och hela åsiktsmångfalden blir kanske inte synlig. De gjorda metod- och materialvalen går möjligtvis inte att replikera som sådana vid ändrat studiefall, eftersom självstyrelsediskussionen inte alltid sker i formella lagstiftningsprocessers ramar. Den kategorisering som har använts i analys-schemat (målsättningar, hänvisningar, variation) är dock relativt allmän och flexibel och torde gå att använda även i andra självstyrda regioners fall. Den största svagheten i den valda tredelade kategoriseringen i analys-schemat är relationen mellan kategorierna argument och variation – det kan vara svårt att avgöra den huvudsakliga argumentationslinjen inom aktörsgrupperingar om åsiktsmångfalden är stor. I den här uppsatsen var det relativt enkelt att göra sådana avvägningar när aktörerna var relativt eniga. Den potentiella svårigheten kan uppstå vid en återskapad analys med ett ändrat studiefall. Generaliserbarheten av resultat kan försämrats av de självstyrda regionernas distinkta egenskaper, men de resultat som det har gått att få i den här uppsatsen kan ge en fingervisning på hur EU:s påverkan på utformningen av regionalt självstyre skulle kunna se ut i andra självstyrda regioner.

Referenser

- Ackrén, M., & Lindström, B. (2012). Autonomy development, irredentism and secessionism in a Nordic context. *Commonwealth & Comparative Politics*, 50(4), 494–511. <https://doi.org/10.1080/14662043.2012.729732>
- Ackrén, M., & Sundberg, J. (2019). Exploring the Role of Regional Parties in the Nordic Autonomies: Why Entrenched Self-Government Matters. *Journal of Autonomy and Security Studies*, 3(2), 8–36.
- Adler-Nissen, R. (2014). The Faroe Islands: Independence dreams, globalist separatism and the Europeanization of postcolonial home rule. *Cooperation and Conflict*, 49(1), 55–79. <https://doi.org/10.1177/00108367135>
- Alko. (1988). *Oy Alko Ab:s utlåtande beträffande Ålandskommitténs utlåtande* (Riksdagsmannen i Helsingfors arkiv, Övers.). [tillhandahållet av Ålands landskapsarkiv].
- Antunes, S., & Loughlin, J. (2020). The European Union, subnational mobilization and state rescaling in small unitary states: a comparative analysis. *Regional & Federal Studies*, 30(2), 121–136. <https://doi.org/10.1080/13597566.2018.1512974>
- Bache, I. (2008). *Europeanization and multilevel governance : cohesion policy in the European Union and Britain*. Rowman & Littlefield Pub.
- Bache, I., & Flinders, M. (2004). Themes and Issues in Multi-level Governance. II. Bache & M. Flinders (Red.), *Multi-level Governance* (s. 0). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/0199259259.003.0001>
- Befolkningsregistercentralen. (1988). *Befolkningsregistercentralens utlåtande beträffande Ålandskommitténs betänkande* (Riksdagsmannen i Helsingfors arkiv, Övers.). [tillhandahållet av Ålands landskapsarkiv].
- Bourne, A. K. (2003). The Impact of European Integration on Regional Power. *Journal of Common Market Studies*, 41(4), 597–620.
- Brammer, E. S. (1988). *Nordisk konvention i konflikt med ny självstyrelselag för Åland*. [tillhandahållet av Ålands landskapsarkiv].
- Bulmer, S., Burch, M., Hogwood, P., & Scott, A. (2006). UK Devolution and the European Union: A Tale of Cooperative Asymmetry? *Publius*, 36(1), 75–93.
- Dataombudsmannens byrå. (2021). *Utlåtande från dataombudsmannens byrå*. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/43e0520d-248e-4fc6-98f6-77c74e3be669/06c2da3a-c7a6-423e-861a-cc2245956961/LAUSUNTO_20211001063628.PDF
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Sundell, A., Towns, A. E., & Wängnerud, L. (2024). *Metodpraktikan: konsten att studera människor, organisationer och samhällen* (Sjätte upplagan, helt omarbetad). Norstedts Juridik.
- Europaparlamentet. (2024, mars 31). *Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), Schweiz och Norden / Faktablad om Europeiska unionen*. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sv/sheet/169/europeiska-ekonomiska-samarbetsområdet-ees-schweiz-och-norden>
- Finlands Center. (2021). *Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle uudeksi Ahvenanmaan itsehallintolaiksi*. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/43e0520d-248e-4fc6-98f6-77c74e3be669/16d188bd-5b57-4cb1-8d4c-8bf7f901d215/LAUSUNTO_20210909104232.PDF
- Fleurke, F., & Willemse, R. (2006). The European Union and the autonomy of sub-national authorities: Towards an analysis of constraints and opportunities in sub-national decision-making. *Regional & Federal Studies*, 16(1), 83–98. <https://doi.org/10.1080/13597560500533752>
- Fleurke, F., & Willemse, R. (2007). Effects of the European Union on Sub-National Decision-Making: Enhancement or Constriction? *Journal of European Integration*, 29(1), 69–88. <https://doi.org/10.1080/07036330601144466>

- Fossum, J. E., Olsen, E. D. H., & Trondal, J. (2024). Norges forhold til EU: Hvorfor fokusere på autonomi? *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift*, 40(1), 8–25. <https://doi.org/10.18261/nst.40.1.2>
- Företagarna på Åland. (2021). *Remissutlåtande över förslag till ny självstyrelselag för Åland*. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/43e0520d-248e-4fc6-98f6-77c74e3be669/05249633-c283-4897-89a1-0a1fe57cc8f7/LAUSUNTO_20210924092357.PDF
- Hepburn, E. (2014). Forging autonomy in a unitary state: The Åland Islands in Finland. *Comparative European Politics*, 12(4), 468–487. <https://doi.org/10.1057/cep.2014.10>
- Hooghe, L., & Marks, G. (1996). “Europe with the Regions”: Channels of Regional Representation in the European Union. *Publius: The Journal of Federalism*, 26(1), 73–92. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.pubjof.a029841>
- Hooghe, L., & Marks, G. (2001). *Multi-level governance and European integration*. Rowman & Littlefield.
- Hunt, J. (2010). Devolution and Differentiation: Regional Variation in EU Law. *Legal Studies*, 30(3), 421–441.
- Jensen, M. D., Koop, C., & Tatham, M. (2014). Coping with power dispersion? Autonomy, coordination and control in multilevel systems. *Journal of European Public Policy*, 21(9), 1237–1254. <https://doi.org/10.1080/13501763.2014.922861>
- Joenniemi, P. (2014). The Åland Islands: Neither local nor fully sovereign. *Cooperation and Conflict*, 49(1), 80–97.
- Justitieministeriet. (u.å.-a). *Reformering av självstyrelselagen för Åland*. Hämtad 24 september 2024, från <https://oikeusministerio.fi/sv/projekt?id=43e0520d-248e-4fc6-98f6-77c74e3be669>
- Justitieministeriet. (u.å.-b). *Självstyrelselagen för Åland - utrednings- och ändringsprojekt – arbetsgrupp (RP med förslag till lag om ändring av självstyrelselagen för Åland)*. Hämtad 24 september 2024, från <https://oikeusministerio.fi/sv/projekt?tunnus=OM024:00/2023>
- Justitieministeriet. (u.å.-c). *Utlåtandebegäran om regeringens proposition till riksdagen med förslag till Ålands självstyrelselag*. Utlåtande.fi. Hämtad 28 december 2024, från <https://www.lausuntopalvelu.fi/SV/Proposal/Participation?proposalId=3e29f070-1914-44dc-b0dc-b87ec83a63c8>
- Justitieministeriet. (2017). *Ålands självstyrelse i utveckling : Ålandskommitténs 2013 slutbetänkande - Ahvenanmaan itsehallinnon kehittäminen : Ahvenanmaa-komitean 2013 loppumietintö*. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/80069>
- Justitieministeriet. (2021). *Regeringens proposition till riksdagen med förslag till Ålands självstyrelselag (Utkast 2.7.2021)*. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/43e0520d-248e-4fc6-98f6-77c74e3be669/5f76b164-bfa7-4464-87fd-e056123bdc44/LAUSUNTOPYYNTO_20210706122322.PDF
- Jääskinen, N. (2003). *EU:s behörighet och Åland: utredningsman Niilo Jääskinen utredning*. Statsrådets kansli. <https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/page/eus-behorighet-och-aland-niilo-jaaskinen.pdf#:~:text=den%2024%20oktober%202001,%20där%20relationerna%20mellan%20Åland>
- Jääskinen, N. (2005). The Case of the Åland Islands - Regional Autonomy versus the European Union of States. I S. Weatherill & U. Bernitz (Red.), *The role of Regions and Sub-National Actors in Europe* (s. 89–102). Hart Publishing.
- Keating, M. (2008). A Quarter Century of the Europe of the Regions. *Regional & Federal Studies*, 18(5), 629–635. <https://doi.org/10.1080/13597560802351630>
- Kull, M., & Tatar, M. (2015). Multi-Level Governance in a Small State: A Study in Involvement, Participation, Partnership, and Subsidiarity. *Regional & Federal Studies*, 25(3), 229–257. <https://doi.org/10.1080/13597566.2015.1023298>
- Ladrech, R. (1994). Europeanization of Domestic Politics and Institutions: The Case of France. *Journal of Common Market Studies*, 32(1), 69–88.
- Lagana, G. (2021). Has the European Union empowered the regions? A pre- and post-Brexit preliminary investigation of the United Kingdom. *European Urban and Regional Studies*, 28(1), 34–39. <https://doi.org/10.1177/0969776420972159>

- Lantmäteriverket. (2021). *Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle uudeksi Ahvenanmaan itsehallintolaiksi*. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/43e0520d-248e-4fc6-98f6-77c74e3be669/225143fa-031d-45e5-b3c9-ab88e794de12/LAUSUNTO_20210907110258.PDF
- Loughlin, J., & Antunes, S. (2020). State rescaling and a ‘Europe of the Regions’ in small unitary states: A damp squib? *Regional & Federal Studies*, 30(2), 303–321. <https://doi.org/10.1080/13597566.2019.1590821>
- Mariehamns stad. (2021). *Utlåtandebegäran om regeringens proposition till riksdagen med förslag till Ålands självstyrelselag*. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/43e0520d-248e-4fc6-98f6-77c74e3be669/9d4b3445-0e10-4695-bfa2-7fe225fcd666/LAUSUNTO_20210924092357.PDF
- Marks, G. (1993). Structural Policy and Multilevel Governance in the EC. I A. W. Cafruny & G. G. Rosenthal (Red.), *The state of the European Community Vol. 2 The Maastricht debates and beyond* (s. 391–410). Lynne Rienner ; Longman.
- Marshall, A. (2005). Europeanization at the urban level: Local actors, institutions and the dynamics of multi-level interaction. *Journal of European Public Policy*, 12(4), 668–686. <https://doi.org/10.1080/13501760500160292>
- Miljöministeriet. (2021). *Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle uudeksi Ahvenanmaan itsehallintolaiksi*. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/43e0520d-248e-4fc6-98f6-77c74e3be669/1601e618-af03-479d-889d-23b3144c3757/LAUSUNTO_20210910063304.PDF
- Museiverket. (1988). *Museiverkets utlåtande om Ålandskommitténs betänkande* (Riksdagsmannen i Helsingfors arkiv, Övers.). [tillhandahållet av Ålands landskapsarkiv].
- Piattoni, S. (2009). Multi-level Governance: a Historical and Conceptual Analysis. *Journal of European Integration*, 31(2), 163–180. <https://doi.org/10.1080/07036330802642755>
- Rezvani, D. A. (2014). *Surpassing the Sovereign State: The Wealth, Self-Rule, and Security Advantages of Partially Independent Territories*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199688494.001.0001>
- Rundradion. (1988). *Oy Yleisradio Ab:s utlåtande beträffande Ålandskommitténs betänkande* (Riksdagsmannen i Helsingfors arkiv, Övers.). [tillhandahållet av Ålands landskapsarkiv].
- Röggla, M. (2019). Consensus Impossible? South Tyrol’s Autonomy Convention and the Issue of Self-determination. *Journal of Autonomy and Security Studies*, 3(2), 67–85.
- Schakel, A. H. (2020). Multi-level governance in a ‘Europe with the regions’. *The British Journal of Politics and International Relations*, 22(4), 767–775. <https://doi.org/10.1177/1369148120937982>
- Schreier, M. (2012). *Qualitative content analysis in practice*. SAGE.
- Silverström, S. (2008). The Competence of Autonomous Entities in the International Arena — With Special Reference to the Åland Islands in the European Union. *International Journal on Minority and Group Rights*, 15(2/3), 259–271. <https://doi.org/10.1163/157181108X332622>
- Simolin, S. (2018). The Aims of Åland and Finland Regarding a New Act on the Autonomy of Åland: An analysis of three parliamentary committee reports. *Journal of Autonomy and Security Studies*, 2(1), 8–48.
- FFS 1144/1991. *Självstyrelselag för Åland*. <https://finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1991/19911144>
- Social- och hälsovårdsministeriet. (u.å.). *Välfärdsområden*. Hämtad 26 februari 2024, från <https://stm.fi/sv/valfardsomraden>
- Social- och hälsovårdsministeriet. (1988). *Social- och hälsovårdsministeriets utlåtande beträffande Ålandskommitténs betänkande* (Riksdagsmannen i Helsingfors arkiv, Övers.). [tillhandahållet av Ålands landskapsarkiv].
- Socialstyrelsen. (1988). *Socialstyrelsens utlåtande beträffande Ålandskommitténs betänkande* (Riksdagsmannen i Helsingfors arkiv, Övers.). [tillhandahållet av Ålands landskapsarkiv].
- Statsrådets kansli. (2021). *Statsrådets kanslis utlåtande om utkastet till regeringens proposition med förslag till självstyrelselag för Åland*. <https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/43e0520d-248e->

- 4fc6-98f6-77c74e3be669/904263b3-eb09-46cb-b147-68ca57cb6dd0/LAUSUNTO_20210930083436.PDF
- STTK rf. (2021). *Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle uudeksi Ahvenanmaan itsehallintolaiksi*. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/43e0520d-248e-4fc6-98f6-77c74e3be669/50e120c0-7d3b-44a0-b875-473cb0786ef0/LAUSUNTO_20210910063304.PDF
- Suksi, M. (2005). *Ålands konstitution: en sammanställning av material och tolkningar i anslutning till självstyrelselag för Åland*. Åbo Akademis förlag.
- Suksi, M. (2013). Explaining the Robustness and Longevity of the Åland Example in Comparison with Other Autonomy Solutions. *International Journal on Minority and Group Rights*, 20(1), 51–66. <https://doi.org/10.1163/15718115-02001004>
- Sundberg, J., & Sjöblom, S. (2021). *Det åländska självstyrets kvaliteter: demokrati, resurser och kompetens*. Svenska litteratursällskapet i Finland. <https://www.sls.fi/sv/utgivning/det-alandska-sjalvstyrets-kvaliteter>
- Svenska Finlands folkting. (2021). *Utlåtandebegäran om regeringens proposition till riksdagen med förslag till Ålands självstyrelselag*. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/43e0520d-248e-4fc6-98f6-77c74e3be669/60e9872a-42d5-4ef8-8dbe-0326ae4295b3/LAUSUNTO_20210906120441.PDF
- Tallberg, J. (2012). Europeiseringen av Norge i ett jämförande perspektiv. *Internasjonal politikk*, 70(3), 287–302. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1757-2012-03-02>
- Trafikministeriet. (1988). *Trafikministeriets utlåtande om Ålandskommitténs betänkande* (Riksdagsmannen i Helsingfors arkiv, Övers.). [tillhandahållet av Ålands landskapsarkiv].
- Transport- och kommunikationsverket. (2021). *Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle uudeksi Ahvenanmaan itsehallintolaiksi*. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/43e0520d-248e-4fc6-98f6-77c74e3be669/92aebad3-a876-4b42-b663-bcc4a4f5ff9c/LAUSUNTO_20210907091554.PDF
- Undervisningsministeriet. (1988). *Undervisningsministeriets utlåtande om Ålandskommitténs betänkande* (Riksdagsmannen i Helsingfors arkiv, Övers.). [tillhandahållet av Ålands landskapsarkiv].
- Åbo Akademi. (2021). *Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle uudeksi Ahvenanmaan itsehallintolaiksi*. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/43e0520d-248e-4fc6-98f6-77c74e3be669/00601df3-20b7-4bd9-bd5f-9677f04660c7/LAUSUNTO_20210908085428.PDF
- Ålands landskapsregering. (2021). *Positioner gällande självstyrelselagsrevisionen*. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/43e0520d-248e-4fc6-98f6-77c74e3be669/906187e2-096b-4a0b-8a20-c00b2e09ebe6/LAUSUNTO_20211005110610.PDF
- Ålands näringsliv. (2021). *Utlåtandebegäran om regeringens proposition till riksdagen med förslag till Ålands självstyrelselag*. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/43e0520d-248e-4fc6-98f6-77c74e3be669/5130d220-ab56-48b7-9f45-2ac81f3c2c7e/LAUSUNTO_20210924083532.PDF
- Ålands vänner i Helsingfors, Ålandsringen i Åboland, & Ålandsgillet i Helsingfors. (1988). *Utlåtande beträffande Ålandskommitténs betänkande*. [tillhandahållet av Ålands landskapsarkiv].
- Ålandskommittén. (1987). *Ny självstyrelselag för Åland: Uusi Ahvenanmaan itsehallintolaki*. Statsrådet : Statens tryckericentral distr.

Bilagor

Bilaga 1: Remissinstanser

Instans 1988	Riket / Landskapet
Bortaåläggningar	Landskapet
Erik S. Brammer	Landskapet
Befolkningsregistercentralen	Riket
Byggnadsstyrelsen	Riket
Finansministeriet	Riket
Finlands Bank	Riket
Handels- och industriministeriet	Riket
Inrikesministeriet	Riket
Jord- och skogbruksministeriet	Riket
Jordbruksstyrelsen	Riket
Lantmäteristyrelsen	Riket
Luftfartsstyrelsen	Riket
Medicinalstyrelsen	Riket
Miljöministeriet	Riket
Museiverket	Riket
Näringsstyrelsen	Riket
Oy Alko AB	Riket
Post- och telestyrelsen	Riket
Rundradion	Riket
Sjöfartsstyrelsen	Riket
Skolstyrelsen	Riket
Social- och hälsovårdsministeriet	Riket
Socialstyrelsen	Riket
Statens revisionsverk	Riket
Statistikcentralen	Riket
Statsrådets kansli	Riket
Trafikministeriet	Riket
Tull	Riket
Undervisningsministeriet	Riket
Utrikesministeriet	Riket
Vatten- och miljöstyrelsen	Riket
Ålandsdelegationen	Riket

Instans 2021	Riket / Landskapet
Akava-Åland	Landskapet
Företagarna på Åland	Landskapet
Mariehamns stad	Landskapet
Ålands kommunförbund	Landskapet
Ålands landskapsregering	Landskapet
Ålands näringsliv	Landskapet
Arbets- och näringsministeriet	Riket
Centralorganisationen för högutbildade i Finland (Akava)	Riket
Dataombudsmannens byrå	Riket
Finansministeriet	Riket
Finlands Center	Riket
Finlands Fackförbunds Centralorganisation	Riket
Finlands kristdemokrater	Riket
Folkpensionsanstalten	Riket
Försvarsministeriet	Riket
Försäkringsdomstolen	Riket
Försörjningsberedskapscentralen	Riket
Gröna förbundet	Riket
Högsta domstolen	Riket
Högsta förvaltningsdomstolen	Riket
Inrikesministeriet	Riket
Jord- och skogbruksministeriet	Riket
Justitiekanslern	Riket
Justitieministeriet	Riket
Kommunikationsministeriet	Riket
Konkurrens- och konsumentverket	Riket
Kyrkostyrelsen	Riket
Lantmäteriverket	Riket
Livsmedelsverket	Riket
Marknadsdomstolen	Riket
Miljöministeriet	Riket
Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata	Riket
Naturresursinstitutet	Riket
Olycksutredningscentralen	Riket
Polisstyrelsen	Riket
Regionförvaltningsverket i Sydvästra Finland	Riket
Riksarkivet	Riket
Riksdagens ombudsmans kansli	Riket
Skatteförvaltningen	Riket

Skyddspolisen	Riket
Social- och hälsovårdsministeriet	Riket
Statens ämbetsverk på Åland	Riket
Statistikcentralen	Riket
Statsrådets kansli	Riket
Svenska Finlands folkting	Riket
Svenska folkpartiet	Riket
Säkerhets- och kemikalieverket	Riket
Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet	Riket
Tillsyns- och tillståndsverket för social- och hälsovården	Riket
Tjänstemannacentralorganisationen	Riket
Transport- och kommunikationsverket	Riket
Tull	Riket
Underrättelsetillsynsombudsman	Riket
Utrikesministeriet	Riket
Utsökningsverket	Riket
Vänsterförbundet	Riket
Åbo Akademi	Riket
Åklagarmyndigheten	Riket
Ålands tingsrätt	Riket
Ålandsdelegationen	Riket

Bilaga 2: Det ifyllda analyschemat

Kategori	Före EU		Efter EU	
	Regionala aktörer	Nationella aktörer	Regionala aktörer	Nationella aktörer
Argumentation gällande självstyret <ul style="list-style-type: none"> - Dominerande argument och målsättningar inom aktörsgrupperingar 	(Borta)ålänningarnas rättigheter ska främjas och respekteras	Enhetliga lösningar i hela landet	Självstyret ska utvidgas	Enhetliga lösningar i hela landet
Hänvisningar i argumentationen <ul style="list-style-type: none"> - Lagar (nivå?) - Överenskommelser (nivå?) - Abstrakta idéer med svag koppling till formella regelverk 	<ul style="list-style-type: none"> - Internationella överenskommelser (en nordisk överenskommelse om arv och dyl.) - Regionala politiska rättigheter samt arvsrätten 	<ul style="list-style-type: none"> - Nationell lagstiftning (grundlagen) - Internationella regler och överenskommelser (Ålandsöverenskommelsen, oftast indirekt) - En enstaka landskapslag (i Museiverkets remissvar) 	<ul style="list-style-type: none"> - Internationella överenskommelser (Ålandsöverenskommelsen) - Språkliga rättigheter (kollektivavtal) 	<ul style="list-style-type: none"> - Nationell lagstiftning (grundlagen) - Enhetliga grundläggande rättigheter (kollektivavtal) - EU-lagar
Variation inom grupperingar <ul style="list-style-type: none"> - Eniga eller oeniga? Hur omfattande oenighet? - Tudelat eller flerdimensionerat? - Omfattande eller ensamma vargar? 	Eniga aktörer, alla mer eller mindre positivt inställda till starkare självstyre	Enstaka aktörer måttligt positivt inställda till utvidgat självstyre (t.ex. Undervisningsministeriet), motsatta motiveringar (Rundradion mot Undervisningsministeriet)	Eniga aktörer, alla mer eller mindre positivt inställda till starkare självstyre	Vissa aktörer mycket positivt inställda till utvidgat självstyre (t.ex. Folktinget), andra måttligt (t.ex. Centern), andra emot (t.ex. fackföreningar)